

HID

TÁRSADALMI, IRODALMI
ÉS KRITIKAI SZEMLE

1949 április

T A R T A L O M:

MOSA PIJADE: Jugoszlávia Kommunista Pártjának harminc esztendeje (193) — DOBRIVOJE VIDICS: Kultúrmunkánk feladatai Vajdaságban (200) — WEIGAND JÓZSEF: Kéz a kézben (205) — GÁL LÁSZLÓ: Tavasz (216) — KÖVÁGÓ LÁSZLÓ: Egy vajdasági magyar város a szocialista kultúra útján (217)

FIGYELŐ:

A Szerb Népköztársaság Íróegyesületének évi közgyűlése (225) — Szerbia íróinak határozata a rágalmazók ellen (227)
OLAJOS MIHÁLY: A HID-vita után (228)

SZEMLE:

GÁL LÁSZLÓ: Almási Gábor útja (237) — Könyvekről (240)

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

MEGJELENIK HAVONTA

SZERKESZTI: A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

FELELŐS SZERKESZTŐ: OLAJOS MIHÁLY

SZERKESZTŐSÉG: NOVISZÁD, JOVÁN GYORGYEVICS UTCA 2. TELEFON 25-85

KIADÓHIVATAL SZUBOTICA, ENGELS UTCA 9

TELEFON: SZUBOTICA, 414

ELŐFIZETÉSI DÍJ: EGY ÉVRE 120 DINÁR, FÉL ÉVRE 65 DINÁR, EGYES SZÁM ÁRA 12 DINÁR

POSTATÁJKEKÉRSZÁMLA 32-906-031. LAPZÁRTA MINDEN HÓ 10-ÉN.

Kéziratokat nem őrizünk meg és nem adunk vissza.

JUGOSZLÁVIAI MAGYAR IRÓK

**GAJDOS
TIBOR**

**TÜZ A HEGYEK
KÖZÖTT**

**REGÉNY HANGYA ANDRÁS
ILLUSZTRÁCIÓIVAL**

Ára 60 dinár.

GÁL LÁSZLÓ

Versek

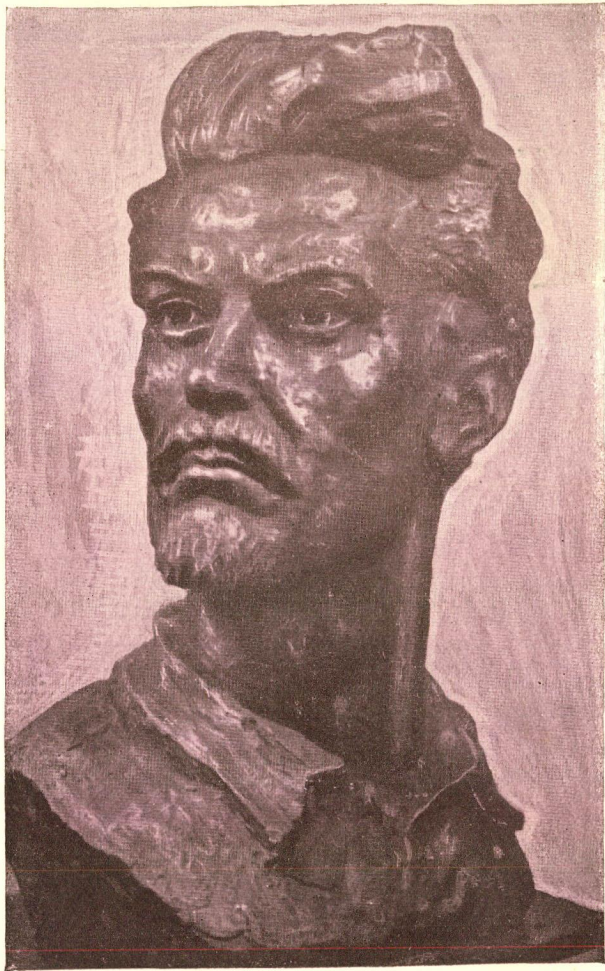
Ára 50 dinár.

SAJTÓ ALATT

ÚJ VILÁG FELE

CSÉPE IMRE VERSEI

MEGRENDELHETŐ: **HID** SZUBOTICA, ENGELS UTCA 9

Almási Gábor: Petőfi

HELYREIGAZÍTÁS:

195. oldal, 3. bekezdés, második mondat helyesen a következőkép hangzik: Mivel azonban Magyarország is demokratikus népi alkotmányt készül életbeléptetni, neki is meg kell honosítani a népbizottságokat.

230. oldal 2. pont helyes szövege: Legyen a HfD irodalmi és népművelési folyóirat, »minde-
nes« folyóirat helyett.

Jugoszlávia Kommunista Pártjának harminc esztendeje

Irta: Mosa Pijade

Jugoszlávia Kommunista Pártja áprilisban tölti be megalakulásának harmincadik évét.

Jugoszlávia Kommunista Pártjának léte Jugoszláviának, mint államnak a keletkezésével kezdődik. Ebben az államban tömörültek történelmünk folyamán először — a bolgárok kivételével — az összes délszláv népek, amelyeket századokon át országok és tartományok határai választottak szét. Ezek az országok és tartományok néha és néhol délszláv, többnyire azonban idegen uralom alá tartoztak.

Éppen ezért Jugoszlávia Kommunista Pártjának megalakulása a délszláv országokban nem az első megjelenési formája a szocialista munkásmozgalomnak, hanem egyesítése azoknak az addig különálló mozgalmaknak, amelyek mögött akkor már az önálló szocialista pártok negyedszázados történelme állott.

Másrészt Jugoszlávia Kommunista Pártjának megalakulása arra az időre esik, amikor az oroszországi szocialista forradalom győzelmével a világ kapitalista és szocialista részre hasadt. Ez a győzelem a gyarmatok és a függő viszonyban álló országok elnyomott népeinek felkeléséhez és felszabadító háborúhoz kapcsolódó szocialista forradalmak korszakát nyitotta meg. Arra az időre esett, amikor a nagy Lenin felhívására megalakult a Harmadik Kommunista Internacionálé.

Ezért Jugoszlávia Kommunista Pártjának megalakulása egyúttal a délszláv országok szocialista pártjainak új, forradalmi alapon történő egyesülését jelenti; azoknak a pártoknak egybeolvadását a Kommunista Pártba, mint a világ Kommunista Pártjának alkotó részébe, amelyek mögött akkor már negyedszázados nemzetközi kapcsolatok állottak a Második Internacionálé keretében.

A munkásosztály mozgalmainak, egyesüléseinek, sztrájkjainak a szocialista eszmék fejlődésének első nyomai a délszláv országokban még egy negyedszázaddal előbb fellelhetők.

Jugoszlávia Kommunista Pártjának mély gyökerei vannak, amelyek a délszláv országok modern proletáriátusának történelmébe nyúlnak vissza egészen a proletariátus gyermekkoráig, amikor a szocialista eszmék első terjesztői nálunk kapcsolatban állottak az Első Internacionáléval s a hazai reakció rágalmait ellen védelmükbe vették a Párisi Kommünt.

Jugoszlávia Kommunista Pártjának történelme a modern munkásosztály és a szocializmus dicsőséges történelme a délszláv országokban.

A régi Jugoszlávia huszonkétéves fennállása folyamán, a győztes nyugati imperialisták védnöksége alatt történt megalakulásától a fasiszta betörés és az uralkodó burzsoázia árulása folytán bekövetkezett összeomlásáig, Jugoszlávia Kommunista Pártja csak az első két esztendő alatt működött legálisan; húsz teljes éven át törvénytelen kívül állott és véres üldözéseknek volt kitéve. E húszesztendős nehéz küzdelemben, a fehér terror kíméletlen adottságai közepette a jugoszláv proletáriátus

számtalan nagy áldozatot hozva kiképezte forradalmi élgárdáját; Jugoszlávia Kommunista Pártja a proletárforradalom törhetetlen fegyverévé edződött, legyőzhetetlen erővé vált, amely a nagy nemzeti katasztrófia pillanatában képes volt a délszláv népeket megszervezni és győzelmes harcra vezető nemzeti és szociális felszabadulásunkért.

Csak a Tito által vezetett, bátor és következetes marxista-leninista vezetőség irányítása alatt álló Kommunista Párt ereje volt képes a nép minden valóban demokrata és hazaszerető erejét mozgósítva a régi Jugoszlávia állami katasztrófáját átváltoztatni a burzsoá-Jugoszlávia katasztrófájává s a szocialista népi forradalom győzelmének alapjává. Csak a Párt volt képes az addig szétszórott délszláv népeket egységes, szilárd csat sorba tömöríteni s elindítani őket tartós és megingathatatlan testvériségünk és egységünk széles és ragyogó útján, amely közös államunknak, az egyenjogú népek testvéri közösségének megalkotásához vezetett. Jugoszlávia Kommunista Pártja küzdelmének példájával bizonyítékot nyújtott arra nézve, hogy a második világháború adottságai közepette a nemzeti felszabadulást nem lehet úgy kiharcolni, hogy csak az idegen, imperialista megszállók ellen küzdünk, ha ugyanakkor nem harcolunk a saját uralkodó burzsoáziánk államgépezetének megsemmisítéséért is, ha nem kapcsoljuk egybe a nemzeti felszabadító háborút a szocialista népi forradalommal. Ez pedig, megfordítva, annyit jelent, hogy a szocialista forradalom győzelmét Jugoszláviában a második világháború — amely a győzelemhez távlatot nyitott, amely ezt a győzelmet napirendre tűzte, amelyben a hitlerista-ellenes blokk élén a Szovjetszövetség állott — adottságai között csak úgy lehet biztosítani, ha a forradalom a legkövetkezetesebben vezetett nemzeti felszabadító harcokra támaszkodik, mert ez a háború legelső, alapvető feladata. A háborút meg kell nyerni, hogy át lehessen térni a gazdasági élet szocialista átalakítására; ez utóbbit viszont nem lehet megvalósítani, ha az államhatalom már a háború folyamán nem kerül a dolgozó nép kezébe, amelynek élén a munkássztyál áll, a Kommunista Párt vezetése alatt. Az idegen megszállás ellen fegyverrel vívott felszabadító harc és a kapitalista osztály hatalmának megdöntésére irányuló küzdelem kölcsönösen feltételezték egymást: ugyanannak a felszabadító harcnak két arculatát jelentették, amelyeket sem időben, sem tartalomban nem lehet különválasztani, mert ugyanannak az osztály-tartalomnak a kettős kifejezései voltak.

A fasiszta hódítók által megszállott európai országok kommunista pártjai közül csak Jugoszlávia Kommunista Pártja mutatta a következetes harc e példáját, összekapcsolva a jelen céljait a holnap céljaival. Ezért hozta ki csak ez a párt államát a háborúból már kiépített, út típusú, a népi demokrácia alapján nyugvó szocialista államként. A megszállás és a Szovjetszövetség elleni fasiszta támadás első percétől kezdve ezért teljesítette csak ez a párt következetesen a szocializmus első országának védelmére és megsegítésére irányuló nemzetközi kötelességét.

És csak azért volt képes Jugoszlávia Kommunista Pártja arra, hogy a nép fasizmus elleni élet-halál harcának leghevesebb szakaszában kikovácsolja azokat a hatalmas fegyvereket, amelyek biztosították a nemzeti és szocialista felszabadulás sikerét, mert »az adott viszonyok között, amikor az országot, az imperialisták megszállták, s amikor a hazai burzsoázia átállt a nemzeti árulók hadállásaiba» (a JKP. Programja) szabályszerűen és következetesen alkalmazta a marxizmus-leninizmus nem szó szerinti, hanem az akció irányításaként fel fogott tanítását a proletár forradalomról és a proletáriátus diktatúrájáról. Ezek a fegyverek:

a nép erejét képező forradalmi, népi hadsereg: a népfelszabadító bizottságok, mint a forradalmi népi hatóság szervei; a Népfront, mint egységes, nem koalíciós alapokon nyugvó, általános népi, harcos politika szervezet, valamint az ifjúsági és női szervezetek. Mindezek a századok óta elnyomott és elhanyagolt néptömegekben mérhetetlen erőforrásokat tártak fel, amelyek a Kommunista Párt eszmei irányításával e tömegeket átképezték, a szocialista társadalom öntudatos építőivé alakították.

A partizán (vagy guerilla) harcmodor már Napoleon spanyolországi és oroszországi hadjáratai óta ismeretes. Azóta Európa, Ázsia és Afrika sok népe alkalmazta. A reguláris hadsereg és a partizán-egységek tevékenységének kombinációja hasonlóképpen ugyanolyan régi ott, ahol volt reguláris hadsereg. Az erre vonatkozó elméletet az első világháború előtt minden szerb hadnagynak tudnia kellett, mert a szerb hadsereg háború esetén a »katonai-csetnik«-különítményekre támaszkodott s ezért a hadsereg és a katonai-csetnik-különítmények kombinációjának elméletét a tiszti akadémián tanították. A partizán harcmodor és az említett elmélet tehát nem a mi találmányunk; felszabadító harcainkban nem ez volt az újdonság. Csak azok állíthatják, hogy mi ezt újnak, saját találmányunknak tekintjük, akik a régi miatt nem látják az újat és akik oly keveset törődtek Felszabadító Háborúnk tanulmányozásával, hogy még azt sem tudják, hogy nem volt reguláris hadseregünk s így annak tevékenységét nem kombinálhattuk a partizán-egységek akcióival. Mi partizán-csoportokkal, partizán-egységekkel kezdtük; a partizánakciókat széleskörű népi felkeléssé fejlesztettük, amelyet partizán-egységek vezettek. A harcok folyamán ezekből az egységekből alkottuk meg a teljesen új reguláris hadsereget, az akció segéd-szerveiként továbbra is a partizánegységeket szervezve, amelyeket azután a reguláris hadsereg szintén magába olvasztott. Ez az új hadsereg forradalmi hadsereg volt; nemcsak a nép sújtó öklét képviselte a megszállókkal szemben, hanem népi forradalmunk fegyveres erejét is. Nálunk az a jellemző, az az »új«, hogy vezetésünk már a forradalom első napjaiban belátta annak szükségességét, hogy a partizán-egységeket reguláris hadsereggé kell fejleszteni és ezt feladatának tekintette. E feladatát sikeresen meg is oldotta és ezzel a felkelés Jugoszlávia háborújává izmosodott az országot megszállva tartó államok ellen. Ily módon a hitlerista-ellenes szövetséghez egy új harcoló szövetséges, egy új harcoló baráti állam csatlakozott.

A népfelszabadító bizottságok szemmel láthatóan szovjet-tapasztalatokon alapultak. Elnevezésük megfelel felkelésünk és háborúnk konkrét adottságainak. Vezetőségünk érdeme nem magában a formában, hanem abban a tényben rejlik, hogy felismerte: az ország felszabadításáért folyó küzdelem nem lehet sikeres, ha a megszállók elleni harccal egyidejűleg nem romboljuk le a régi hatalmi szervezetet s nem helyettesítjük új, forradalmi hatalommal, amelynek szerveiként legalkalmasabbnak a népfelszabadító bizottságok látszottak. Az a forma, amelyet ma már Csehszlovákiától Észak-Koreáig a népi demokráciák minden országa átvett.

Románia a népbizottságokat a napokban honosította meg s így még csak Magyarországon nincsenek népbizottságok. Mivel azonban Magyarország is demokratikus népi alkotmányt készül életbeléptetni, neki is meg kell honosítania a néphatóságokat.

Egyik-másik megszállt országban is szerveztek partizán-egységeket a kommunista pártok, de csak mint »ellenállási mozgalmakat«. Nem látták szükségesnek, hogy ugyanakkor elpusztítsák burzsoázájuk hatalmi

apparátusát, s hogy megteremtsék a felfegyverzett nép új hatósági szerveit. Ezért fegyverezte le őket a burzsoázia a háború után olyan könnyen, ellenállás nélkül.

A Népfront se a mi találmányunk. Azonban csak Jugoszláviában alakult meg és fejlődött ki már a háború elejétől kezdve — tekintet nélkül bizonyos koalíciós elemekre a kezdetben — mint egységes, általános népi szervezet, egyéni tagsággal; a népi demokráciák más országai-
ban párt-koalíció volt. Ezekben az országokban ma teljes erővel azon igyekeznek, hogy a népfrontnak ugyanolyan szervezetet adjanak, mint nálunk, noha Népfrontunknak éppen e jellege miatt született meg a SzK(b)P KV leveleiben és a Tájékoztató Iroda határozatában az a képtelen állítás, hogy ez a Párt alakatlan, tarka tömeggé való feloldását. Pártunk arculatának elrejtését, a mensevik-likvidátorságot jelenti. Sajnálatos, hogy ezért továbbra is szidnak bennünket, nekik viszont szerencsájük, hogy a valóság arra kényszeríti őket, hogy népfrontjuk fejlődését abba az irányba tereljék, amelybe a mi tapasztalataink olyan megdönthetetlen igazolást mutatnak fel. Ugyanez áll az ifjúsági és női szervezetek tekintetében is.

Miért igyekszenek most a népi demokráciák többi államában a népfrontokat a mi Pártunk tapasztalatainak és elméleti tételeinek felhasználásával átszervezni? Azért, mert ez olyan formája a munkás, a paraszt és a népi értelmiség politikai szövetségének, amely a szocialista állam népi demokratikus alakjának legjobban megfelel és mert ilyen szervezet nélkül a kommunista pártok szektákká válnának és elszigetelődnének a középosztályoktól. Hogy mindezek ellenére arról beszélnek és azt írják, hogy Népfrontunkban a zsíros-parasztok uralkodnak s hogy országunkban a zsíros-parasztok hozzák a törvényeket, ez kikerülhetetlen következménye annak, hogy a tudomány marxista-leninista pártszervezését a »tudomány« frakciózásával helyettesítik.

Falvaink szocialista átalakulásának folyamata Pártunknak a dolgozó parasztságra még a háború folyamán kifejtett nagy eszmei hatásában, a Népi forradalomban betöltött irányító szerepében gyökerezik. A háború után ez a folyamat elmélyült és a kis- valamint a középparasztok fejlődését és védelmét célzó sorozatos intézkedések folytán határozott formát öltött. Ilyen intézkedések: a parasztság nagymértékű részvétele a hadalomban, az újjáépítésben, a szocializmus építésében; a népi tömegszervezetek munkája a falvakban, a szervezetek különféle típusainak fejlesztése; a dolgozó parasztok felszabadítása a bankok, uzorások és a gazdag falusi elemek kizsákmányolása alól; a gazdag falusi elemeknek, mint kizsákmányolóknak folytonos háttérbe szorítása és káros tevékenységük korlátozása. Hogy Pártunk helyes politikája a falun milyen eredményeket hoz, azt a most mutatkozó, kis- és középparasztokat átfogó hullám bizonyítja. Minden nyomás nélkül termelő parasztszervezeteket alakítanak a nélkül, hogy kimondtuk volna »a kulákok, mint osztály megsemmisítésének« felszavát. Ez a jelszó, ilyen alakban, a Szovjetszövetségben szükséges volt; ugyanilyen formában a népi demokrácia többi államának képviselőinél azonban pusztán szólam-má, üres sablonná válik, s csak nehézségeket okozhat nekik a kenyérellátás terén és a munkások és parasztok szövetségének gyengüléséhez vezethet. A termelő parasztszervezeteknek ez a lendületes, tömeges, önkéntes megalakulása, — amely falvainkban a JKP KV II plénumának a falu szocialista átalakulásának és a mezőgazdasági termelés fejlesztésének terén a Pártra váró alapvető feladatokról szóló határozatának közzététele után kezdődött. — ahhoz a tényhez nyújt újabb bizonyíté-

kot, hogy Pártunk sikerei onnan erednek, hogy következetesen a marxizmus-leninizmus tanítására támaszkodva tudja azt alkotó módon a konkrét adottságokra alkalmazni, hogy a dolgozó paraszttömegekben biztosította és megszilárdította irányító szerepét s hogy a tömegszervezetek rendszerén át képes volt a legszorosabb kapcsolatba lépni a dolgozó parasztok milliós tömegeivel s ki tudta érdemelni korlátlan bizalmukat.

Pártunk abban az időben lendítette az országot a szocializmus építésébe, amikor még sok szovjet teoretikus a kizsákmányoló államok csoportjába sorolta a népi demokrácia államát. A társadalmi fejlődés törvényei és Öt éves Tervünk sikeres végrehajtásának példája összetörtek minden olyan halvaszületett elméletet, amely tagadta a szocializmus felépítésének lehetőségét a népi demokrácia államában. Az az út, amelyet Pártunk politikájával és elméleti tételeivel tört, most ebben a tekintetben is a szocializmus nemzetközi tulajdona lett. Bebizonyosodott, hogy Pártunk — mivel következetesen a marxizmus-leninizmus álláspontjára helyezkedett, önfeláldozóan és fáradhatatlanul küzdött ennek valóráváltásáért, megtalálta a kapitalizmus lerombolásához és a szocializmus építéséhez vezető azon utat, amely nemcsak országunk adottságainak, hanem általában a mai világhelyzetnek is megfelel. Ennek az útnak a helyességét Pártunk elméletben is, gyakorlatban is bebizonyította. A népi demokráciák többi államának is erre az útra kell lépniök, mert a társadalmi fejlődés törvénye rákényszeríti őket. Ily módon ők is ennek az útnak a helyességét bizonyítják.

Pártunk, amelyet vezetői nemzetközi szellemben nevelnek — ezt a háború folyamán fényesebben igazolta, mint bármelyik európai kommunista párt — rendületlenül a nemzetköziség álláspontján és a világ imperialista-ellenes arcvonalaának első sorában állt. Ezt a helyzetet Jugoszláviának a Szovjetszövetség és a népi demokráciák országai elleni ellenséges magatartására vonatkozó semmiféle rágalom sem változtathatja meg, akárkitől ered is és akármilyen formában kürtölk is világra. Pártunk a szocialista országok között fenntartandó viszony tekintetében is szilárdan a marxizmus-leninizmus alapján áll.

Ha a közép- és délkelet-európai országok egész sorának elválása az imperializmustól a legfontosabb jelenség mindazok között, amelyeket a második világháború adottságai idéztek elő, tehát azé a háborúé, amelyben a Szovjetszövetségnek, mint a szocializmus országának döntő szerep jutott — már pedig ez valóban így van — akkor Jugoszlávia Kommunista Pártjának az a legnagyobb érdeme, hogy már a háború folyamán új, népi demokrata államot alakított, hogy megteremtette ezen új államforma alapvető szerveit, hogy alig fél évvel a háború befejezése után olyan alkotmányt adott az országnak, amely Európa és Ázsia minden népi demokrata államának mintául szolgált, hogy haladása közben társadalmi-gazdasági intézkedéseivel, amelyekkel a kapitalista osztály alól kihúzta a gazdasági alapot, olyan gazdasági alapot teremtett ennek a népi demokrata államnak, amely lehetővé tette, hogy mindössze 2 évvel a háború befejezése után áttérjen a szocialista tervgazdálkodásra, feltárva a népi demokráciák többi országa előtt a szocialista fejlődés útját, gyakorlatával és elméletével bebizonyítva, hogy a népi demokrácia állama szocialista állam, csak a szocialista állam különleges formáját öltötte fel; a proletariátus diktatúrájának és a kapitalizmusból a szocializmusba vezető átmenet korszakának különleges alakját. Tanulság ez, amelyet Jugoszlávia Kommunista Pártjának tapasztalata nyújt a nemzetközi munkásmozgalomnak, s azoknak a népeknek, ame-

lyek ma felszabadító harcot folytatnak az imperializmus ellen; hozzájárulás ez, amelyet a mi Pártunk adott a marxista-leninista elmélet kincs-tárához.

Mindezen történelmi tényekkel, ezzel az egész igazsággal szemben egyáltalán semmi jelentősége sincs annak a nyomorúságos, elvnélküli, marxista-ellenes hajszának, amelyet a Tájékoztató Iroda kommunista pártjainak irányítói folytatnak a szocialista Jugoszlávia ellen. Ez a haj-sza önmagát tépi, marcangolja széjjel. Dühével, hisztériájával a saját belső gyengeségét és tarthatatlanságát árulja el. Elsősorban a népi de-mokráciák többi országainak a gyakorlata fogja lerombolni, amely egy-re elszántabban a mi gyakorlatunk nyomdokain halad, attól tanul, azt igyekszik elérni, éppen azokat az intézkedéseket alkalmazva, amelyek miatt ezekben az országokban megindult a hajszá Jugoszlávia ellen. Azt a történelmi tény azonban, hogy Jugoszlávia volt, sőt maradt is a népi demokráciák vezető állama, hogy példáját nem hagyhatja figyel-men kívül egyetlen más állam sem — ha súlyt helyez arra, hogy népi demokrata államnak tartsák —, bizonyítja az is, ami az utóbbi időben ezekben az országokban az elméleti fronton történik. A Jugoszláviának címzett szokásos szidalmak s a jugoszláviai szocializmus építését aka-dályozó intézkedések foganatosítása ellenére, a Tájékoztató Iroda ösz-szes kommunista pártjai, — a Bolsevik Párttal együtt — kénytelenek voltak lerázni azt az elméleti kábultságot, amely náluk a népi demokrata állam jellegére és működésére vonatkozó alapvető kérdések terén még tegnap is uralkodott és amely »tudományos« irodalmukban, az SzKP(b) Központi Vezetőségének a múlt tavasszal a mi Központi Vezetőségünk-höz intézett leveleiben és a Tájékoztató Iroda hírhedt határozatában a lecsodálatosabb módon megnyilvánult. Ezen eszmei zűrzavar helyett, amely a népi demokrata államot a kizsákmányoló államok közé so-rozta s még hozzá abban az időben, amikor mindenki számára szem-mel látható volt legalább Jugoszlávia szocialista jellege és amely ideoló-giai zűrzavar minden kapcsolatot tagadott a népi demokrata állam és a szocializmus között, vagy az ilyen államformát átmenet előtti alaknak vélte a kapitalista állam és azon állam között, amelyet majd olyannak le-het tekinteni, amelyben hozzá lehet fogni a szocializmus építéséhez, — most, miután annyira beverték a fejüket a valóság falába, az összes ilyen kommunista pártok elfogadták a népi demokrata állam jellegére vonatkozó azt az elméletet, amelyet a mi Pártunk dolgozott ki a mi szocialista gyakorlatunkra támaszkodva. És ahogyan a fejlődés szűk-ségszerűen és gyorsan végzett a népi demokráciára vonatkozó hely-telen elméletekkel, ugyanúgy végezni fog az SzK(b)P KV leveleiben és a Tájékoztató Iroda határozatában lévő többi téves tétellel és állítás-sal is.

A megalakulása óta eltelt 30 esztendő alatt Jugoszlávia Kommu-nista Pártja fejlődésének nehéz, de dicsőséges útját járta.

Jugoszlávia Kommunista Pártjának történelme a Párt szakadatlan belső harcának története, amelyet a helyes forradalmi irány megtar-tásáért és a Pártnak a megalkuvó elemektől való megtisztításáért vívott; a két fronton vívott szakadatlan harc története ez: a jobboldali és »baloldali« oportünizmus ellen, a frakciózás ellen a Pártnak, a Párt eszmei és akciói egységére törő jobboldali és »baloldali« rom-boló elemek ellen folytatott küzdelem története.

Jugoszlávia Kommunista Pártjának történelmét a délszláv népek legiobb fiainak vérével és szenvedéseivel írták; azokéval, akik nem

sajnálják az áldozatot népiük boldogabb jövőjéért, akik megalkuvás-nélküli harcot vívtak Pártunk húszéves illegalitása alatt fennálló leg-nehezebb körülmények között, akiket a Párt tanított arra, hogy hős-tetteket vigyenek véghez.

Jugoszlávia Kommunista Pártjának történelme Jugoszlávia minden nemzete dolgozó népeinek hosszú, következetes, megalkuvásnélküli, áldozatos harcának története a politikai és szociális reakció, valamint a nemzeti elnyomatás és a nagy-szerb királypárti csoport hegemo-niája ellen, amely Jugoszláviát a népek börtönévé, az európai reakció és az ellenforradalom egyik erődjévé tette.

Jugoszlávia Kommunista Pártjának történelme Jugoszlávia minden népének a nemzeti szabadságért és egyenjogúságért, az igazi de-mokráciáért vívott harcának története; annak a harcnak a története; amelyet a Párt következetesen, világos célkitűzéssel, önfeláldozóan vívott s amely a Pártot a régi Jugoszlávia összeomlása után az ország népeinek élére emelte, s a felszabadító harcok kezdeményezőjévé, szervezőjévé és irányítójává tette.

Jugoszlávia Kommunista Pártjának története a munkásosztály élgárdájának a története; annak az élgárdának, amely mind szorosabb kapcsolatokat teremtett a falvak és városok dolgozó népének legszé-lesebb tömegei között, utat mutatott nekik és a dolgozó népet, meg az el-nyomott nemzetiségeket harcba vetette a földes kizsákmányolók járma és az idegen hódítók rabsága alóli felszabadulásért, a kapitalista kizsák-mányolók és elnyomók hatalmának megdöntéséért, a dolgozó nép és az élenjáró munkásosztály hatalmának megalkotásáért».*

Szilárdan a marxizmus-leninizmus alapjain állva a Kommunista Párt ma Jugoszláviában irányító és összefogó erő, az összes dolgozók él-gárdája, amely Jugoszlávia népeit biztosan, bátran, minden nehézség el-lenére — bárholnan eredjen is — rendületlenül vezeti a szocialista tár-sadalom felépítése felé. Pártunkat ehhez a szerephez 30 esztendőes fejlő-dése juttatta, amelyben különleges fontosságot kell tulajdonítani a má-sodik világháborút megelőző ötéves időszaknak; annak az időköznek, amelyben az új vezetőség — Titóval az élen — leszámolt a frakciózás minden maradványával a Pártban, megtisztította a Pártot az idegen ele-mektől, az osztályellenség minden nyílt és álcázott ügynökétől, magához vonzotta a munkásosztály legjobb elemeit, szoros kapcsolatba lépett a dolgozó tömegekkel, helyes politikai vonalvezetésével tekintélyt harcolt ki a Pártnak és képessé tette a Pártot azoknak a korszakalkotó felada-toknak az elvégzésére, amelyek elé a fasiszta imperialisták rohama állí-totta.

Jugoszlávia munkásosztályát és minden dolgozóját ma jobban, mint eddig bármikor, megingathatatlan bizalom tölti el, hogy Jugoszlávia Kommunista Pártja és Központi Vezetőségének irányítása mellett — Titóval az élen — ragyogó győzelmet harcol ki Jugoszlávia szocialista társadalmának megvalósításáért indított küzdelemben.

* A JKP statútuma.

Kultúrmunkánk föladatai Vajdaságban

Vidics Dobrivoje felszólalása a Vajdasági kulturegyesületek szövetségének évi közgyűlésén

Elvtársak, Pártunk mindig hangoztatta és magyarázta, hogy a Jugoszláviában történt forradalmi fordulat, — mint minden igazi forradalom, — rohamos kulturális fejlődést idéz elő, hogy felszabadult tömegeink a Párt és az állam segítségével kitartó harcot fognak vívni annak megszervezéseért, ami a legszebb az embernél: a kultúra meghódításaért. A forradalmi osztályok mindig friss levegőt hoztak a kultúrába, amikor felváltották a régi osztályokat és új társadalmi berendezést teremtettek a történelem színpadán. A marxizmus-leninizmus tudománya valamennyiünk számára világossá teszi, hogy a polgári osztály virágzásának időszakában miért adhatott műremekeket az emberiségnek, miért gyarapíthatta az emberek anyagi és szellemi műveltségét. Lenin zseniális műveiből azt is megtudjuk, hogy a burzsoázia, bomlásának időszakában, — ez pedig a burzsoázia jelenkora — miért nem képes erre. Azért, mert ma saját kizsákmányoló uralmának biztosításaért harcol. Ma, amikor a burzsoázia hiába küzd teljes erejéből, hogy nyers erőszakkal biztosítsa kizsákmányoló uralmát, abban a korban, amikor az új, haladó osztály a munkásosztály megszervezkedett és felkészült a burzsoáziával való forradalmi leszámolásra, ebben az időben a burzsoázia nem a kulturális alkotószellem osztálya.

A második világháború után új szocialista államok léptek a történelem színpadára. Ma, amikor a haladó demokratikus erők élükön a Szovjet-Szövetséggel megingathatatlanul harcolnak a világbékéért és a demokráciáért, amikor a forradalmi Kína Mao Ce Tung vezetése alatt hatalmas, történelmi jelentőségű eseményeket valósít meg Ázsia végtelen területein, a nemzetközi burzsoázia gátat akar vetni a világ forradalmi mozgalmai elé, meg akarja állítani a győzelmes forradalom áradatát, biztosítani akarja a maga uralmát, új áldozatok, új rombolások árán is.

Ezért minden kultúremler elemi kötelessége, hogy kivegye a maga részét a békéért folytatott harcból, amelyet a világ haladó erői vívnak. A mi vajdasági kultúrmunkánknak is szerves részévé kell válnia annak a küzdelemnek, amelyet a világ kultúremlerei nagy, nemes és humánus célokért vívnak, mert ez a harc a békét védi attól a támadástól, amelyet az amerikai imperialisták készítenek elő.

Ezért, elvtársak — úgy vélem — munkánk közben szüntelenül gondolkoznunk kell azon, hogyan és mily módon kell kultúremlereinknek megvívniuk harcunknak ezt a részét. A békéért folytatott küzdelem ma forradalmi harc, harc a dolgozó emberek milliós tömegeinek érdekeiért és nem lehet mellékes, hogy mi itt, a magunk földjén, hogyan harcolunk a békéért. Ezért feltétlenül fejleszteni kell az előadói munkát nép-egyetemeinken. Rendezményeinket, stb. olyan műsorral kell megrendezni, amely többek között hatással lesz az imperializmus, a burzsoázia

és a reakció, az amerikai imperializmus ügynökei által világszerte folytatott háborús uzsító politika iránti gyűlölet erősítésére, s illymódon kultúrmunkánk hozzájárul az emberiség általános harcához a békéért és a kultúráért.

Egész világos, hogy csak az az igazi kultúra, amelynek a haladás és az igazság az alapja. A Tájékoztató Iroda esete is ismételten alátámasztja ezt az igazságot. Azok a kultúrálatlan, alaptalan és káros kirohanások, amelyeket a népi demokrácia országai intéznek országunk, továbbá hazánk emberei, minden polgárunk valóban hősie erőfeszítései ellen, azt bizonyítják, hogy a szocialista országokban sem lehet semmit hazugságokra építeni és azt is igazolják, hogy ez a burzsoá világ öröksége. A Tájékoztató Iroda határozatának következményei a szocialista országok közötti kultúrviszonyban megmutatják a határozat teljes károsságát és indokolatlanságát, mert a határozat kárt okoz a szocializmus építésének és óriási kárt okoz a nemzetközi haladó mozgalomnak. Az előtt a feladat előtt állunk, hogy teljes erőnkkel járuljunk hozzá, hogy ez a vad, kultúrálatlan hajsza, amelynek semmi köze sincs ahhoz a nemes törekvéshez, hogy támogassák Jugoszlávia népeit a szocializmus építésében, lelepleződjön és széttűződjön.

Másrészt, kultúrmunkánknek erősítenie kell munkásaink és parasztjaink nemes érzelmeit, hogy gyűlöljék azt, aminek nincs köze az igazsághoz, a marxizmus-leninizmus tudományához, hogy elítéljék mind azt, ami más népek meg nem becsülésére, kultúrájuk, történelmük, és képességeik lekicsinylésére irányul — amint ezt a JKP programja is szögezi.

Az a »kultúra«, amely nem tartja tiszteletben más népek kultúráját, nem törődik történelmük és képességeik tiszteletben tartásával, nem lehet szocialista kultúra, nem lehet emberi kultúra. — Az elmúlt 15 év alatt véres leszámolásunk volt az ilyen úgynevezett kultúrával. Ez a fasiszmus »kultúrája« volt. Népünk az ilyen eszmei felfogásoknak esett áldozatul a hitlerizmus úgynevezett kultúrális területén, de fegyverrel a kezben és a maga kultúrális tevékenységével harcolt és leszámolt a fasiszmussal és a hitlerizmussal.

Szégyen, hogy olyan összeomlás után, amilyen összeomlást a fasiszmus átélt a második világháborúban, azok veszik át módszereit, akiknek az igazság, az igazságszeretet, az emberszeretet és a szocialista, nemzetközi eszmék zászlóvivőinek kell lenniök. Szégyen, hogy ennek az embertelen, barbár hajszáknak az élén ma a Tájékoztató Iroda áll. Tudjuk a történelemből, hogy az ilyen eljárások sohasem ármíthatták el hosszabb időre az emberiséget, s ezért bizonyos, hogy a hazánk elleni kultúrálatlan és vad hajsza is összeomlik, s hogy Jugoszlávia igazsága győzedelmeskedik a nemzetközi munkásmozgalomban, hogy ezután még erőteljesebben hozzájáruljon a dolgozó nép felszabadító harcához.

Néhány szót kívánok szólni a kultúr munka vajdasági problémáiról.

Világos volt, hogy a munkásosztály, a dolgozó parasztság és a népi értelmiség felszabadulása után, kifejleszti hazánkban a szocialista kultúra eszméjét és felemeli színvonalát. A Vajdaságban folytatott eddigi kultúrmunkánk sikereket hozott, amiről Szpevák elvtárs már megemlékezett beszámolójában. Azonban még nagyon komoly fogyatékok is megnyilvánulnak munkánkban. Pártunk tartományi vezetősége a múlt év folyamán két ízben készített általános elemzést a vajdasági kultúréletről. Ezeknek az elemzéseknek alapján tanácskozásokat tartottunk és a kultúregyesületek szövetségének útmutatást, a járási pártvezetőségek-

nek és szövetségeknek pedig utasításokat adtunk. Most, a JKP KV II. plénuma után, amely új, nagy feladatokat tűzött Pártunk, a néphatóságok, a népi tömegszervezetek és kultúrszövetkezetek elé, csak azt kell megállapítanunk, hogy kultúrszervezeteinknek és egyesületeinknek mit kell tenniük a határozatok végrehajtása tekintetében. Kétségtelen, hogy a falusi munkára vonatkozó határozat érdekel bennünket legjobban, az a határozat, amely feladatunkká teszi a szocialista építőmunka iramának gyorsítását falun. A szocializmus falun való felépítéséért vívott harcban mi, vajdaságiak az első sorokban küzdünk és a plénium óta pártkádereink nagy erőfeszítéseket tesznek, hogy Tito elvtárs politikai vonalvezetése, a JKP politikai vonalvezetése helyesen, dolgozó parasztságunk javára valósuljon meg.

Ezévi március 20-iki adatok szerint Vajdaságban a termőföld 37 százaléka már a szocialista szektorhoz tartozik. Ez már egészen megbízható alap, az e téren teendő erőfeszítéseink számára. Ma már 75.000 parasztgazdaság tömörült a termelő parasztszövetkezetekbe, s a parasztság abszolút többsége belépett az általános típusú szövetkezetekbe. A II. plénium által a szövetkezeti mozgalommal kapcsolatban eléink tűzött feladatok érdekében továbbra is megtesszük a megfelelő intézkedéseket, de meg kell látnunk azokat a helyeket, amelyekre összpontosítanunk kell a kulturális tevékenységet, észre kell vennünk mit mulasztottunk 1948-ban, hol voltak gyenge pontjaink.

Először: a vajdasági falvakban közművelődési szervezeteink nem fejlesztették ki eléggé a kultúrmunkát a termelő parasztszövetkezetekben. Nem mondhatjuk, hogy a parasztszövetkezetekben nem folyt kultúrmunka. — Tévednék, ha ezt állítanám, ez a tevékenység azonban elégtelen volt, a kultúrmunka kipróbált formáit legkevésbé a termelő parasztszövetkezetekben alkalmazták. Ha 50 termelő parasztszövetkezetben elemeznék az 1948 évi kultúrmunkát, azt látnánk hogy csak 10 szövetkezet mutatott fel olyan eredményeket, amelyekkel megelégedhetünk, 40 szövetkezetben pedig gyenge volt a kultúrmunka.

Egyes szövetkezetekben fejlett műkedvelő csoport és egyesület működik, van énekkaruk, olvasótermük, könyvtáruk, tartanak előadásokat, de mindezt elégtelenül, felületesen és rendszertelenül szervezték meg. A kukujevcij és moholi termelő parasztszövetkezet például meglehetősen szép eredményeket ért el, ugyanígy, még néhány szövetkezet, amelyekben folyik kulturális tevékenység, de például a melencei »Bora Miki« termelő parasztszövetkezetben, amelyben több, mint 100 gazdaság tömörült, s amelyben meg vannak a kultúrmunka lehetőségei nem létesítettek sem könyvtárat, sem olvasótermet, s nem szerveztek népművészeti csoportot stb. E szerint elsősorban a járási szövetségeknek az a feladatuk, hogy vizsgálják ki, mit tehetnek azért, hogy a termelő parasztszövetkezetek kultúrbizottságai megerősödjének.

Másodszor: a múlt évben kevés népszerű, ismeretterjesztő, tudományos előadást tartottak, amelyek széttűzzák falvainkban a babonákat. Kétségtelen, hogy falun nehéz előadásokat szervezni és előadókat találni a szövetkezeti tagok köréből. Ezért kultúrközpontjainknak — már pedig minden járási székhelyet kultúrközpontnak kell tekinteni — be kell szervezniök a kultúrmunkásokat, akik majd népszerű tudományos előadásokat tartanak szövetkezeti parasztjainknak.

Harmadszor: komolyabb kultúrmunkát kell végezni a nők között. Tudjuk, hogy az AFZs tartományi bizottsága és a járási bizottságok mit végeztek ezen a téren. Nagy erőfeszítéseket tesznek, hogy kifejlesszék a

munkát a nők körében, a lényeg azonban az, hogyan működnek a szervezetek a terepen és milyen kezdeményezést mutatnak ezen a téren. Ugy vélem, hogy a jelenlegi helyzetet nem mondhatjuk kielégítőnek. Szervezeteinknek különleges gondot kell fordítaniok a nők közötti kultúrmunkára. Tudjuk, hogy a régi, kapitalista rendszer hátrányai elsősorban a nőkre hárultak, hogy a nőknél észlelhető a legnagyobb elmaradottság, azzal is tisztában vagyunk, hogy ez az elmaradottság akadályt jelent falvaink szocialista átalakításában, a szocializmus építésében falun.

A gyakorlat azt mutatja, hogy a dolgozó parasztságunknak helyes érzelme van a jobb utak, a szocializmus útjai iránt. De még le kell győzni bizonyos nehézségeket a falvakon, elsősorban harcolni kell az elmaradottság ellen, előre kell lendíteni a kulturát, a haladást, — ez szocialista államunk alapvető feladata. Ezért a kultúregyesületek szövetségének figyelembe kell vennie, milyen kulturális színvonalon állnak a nők és — tekintettel a falun folyó szocialista építés irama fokozásának konkrét feladatára — gondolkoznunk kell ezen és fejlesztenünk kell a nők közötti kultúrmunka módszerét és formáit.

Iparunkat nagyjából rendeztük. Teljesen kiközösítettük belőle a tökéletes elemeket. Pártunk ereje és befolyása dolgozóink soraiba magas fokra emelkedett, szakszervezeteink eszmei és kulturális tevékenysége a munkások körében kielégítő, eddigi falusi munkánk is sikeres volt és állandóan emelkedő irányzatot mutatott a falusi tökéletes elemek ellen vívott harcban. Magától értetődik, hogy ezektől az elemektől nem várhatjuk, hogy önként feladják hadállásaikat, mint ahogyan a városi burzsoázia sem akart önként megválni pozíciójától. Ezért kultúrmunkánknak hozzá kell járulnia ahhoz, hogy a falusi tökéletes elemek ellenállását könnyebben és gyorsabban megtörjük, vagyis a kulturális tevékenység a szocialista építésért folytatott harc egyik eszköze. A falu nagy szocialista átalakulása csak akkor valósulhat meg, ha kulturális frontunk teljes mértékben tevékenyvé válik.

Néhány szót kultúrmunkásainkról. Segítenek a már megalakult termelő parasztszervezeteknek és azoknak is, amelyek alakulóban vannak, valamint az általános típusú szervezeteknek. Más szóval, a kultúrmunka különféle formái által segítsék a dolgozó parasztság tömegeit.

Ennek a feladatnak a másik eredménye az lesz, hogy kultúrmunkásaink a dolgozó parasztsággal való mindennapos érintkezéssel a falusi szocialista építéssel megteremtett kapcsolat révén dolgozó parasztságunk jelenlegi nagy harcáról szóló alkotásokkal gazdagítják kultúrájukat, új dalokat énekelnek és ebben öröközik meg parasztjaink nagy munkáját, új irodalmi műveket alkotnak és ezekkel növelik parasztjaink szocialista öntudatát. Kultúrmunkásaink igyekezzenek nemcsak előadást tartani dolgozó parasztjainknak, hanem maguk is tanuljanak parasztjaink harcából és innen merítsenek ihletet.

Íróinknak, — főleg Vajdaságban — különleges feladatuk van. Nem mondhatjuk, hogy vajdasági íróink nem tevékenyek, de megállapíthatjuk, hogy író és egyéb művész elvtársaink nem elég gyakran merítenek témát a szocializmus nálunk való felépítéséért folyó harc eleven forrásaiból, nem elég szoros íróink kapcsolata a munkásosztállyal, a faluval és mindazzal, ami a falun történik. Az írónak, aki a háború előtt arról álmodott, hogy megérjen olyan történelmi korszakot, amelyből so-lohovi motívumokat meríthet, most alkalma van, hogy valóráváltsa álmait. Falvainkon most olyasmi történik, nemcsak a gazdasági életben, hanem a paraszt lelki átalakulásában is, hogy íróink bőségesen találhat-

nak anyagot. Elmulasztani ezeket az órákat és arra várni, hogy valamelyik párt, vagy más munkás által összegyűjtött anyag alapján utólag összeállíthassák mindazon csaták történetét, amelyeket most vívniak falun — véleményem szerint hiba volna. Ezt 50 év után is meg lehet tenni számos nagy mű a nagy korszakok nagy eseményei után keletkezett. De annak, hogy egyes írók a nagy forradalmi eseményeket később voltak kénytelenek feldolgozni, komoly okai voltak: a reakció, gazdasági okok stb. A mi íróinknak nincs okuk erre. Minden lehetőségük megvan arra, hogy szabadon érintkezve a dolgozó parasztsággal és a munkásosztállyal összegyűjtsék azt a hatalmas nyersanyagot, amely számukra is, mások számára is elegendő ahhoz, hogy nagy műveket alkothassanak szocialista építésünkről.

Különösen aggasztó helyzetben van kultúrmunkánk a Szerémségben. A kulturális tevékenység itt ugyanis a bácskai és bánáti kultúrmunka mögött maradt. Tartományi pártvezetőségünk intézkedett a pártszervezeteknél és a kultúregyesületeknél, tegyék meg a szükséges lépéseket, hogy a Szerémség, amely a háború alatt egy pillanatra sem tette le a fegyvert most a kultúra fegyverét tartsa szilárdan. Nagy felelősség terheli a tartományi bizottságot és a járási szövetséget is mert megengedte, hogy 1948 folyamán meglehetősen szervezetlenül folyjék a kultúrmunka Szerémségben. A kultúrmunka iránt tanúsított felelőtlen magatartás a legsúlyosabb büntetés volt azokkal a tömegekkel szemben, amelyek ma oly készségesen lépnek be a termelő parasztszövetkezetekbe. Ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy az 1941-es, 1942-es és 1943-as évek parasztságunk legnagyobb forradalmi lendületének kifejezői voltak a Szerémségben látnunk kell, hogy parasztságunk ma joggal elvárhatja a pártszervezetektől és tőle, kultúrmunkásoktól is, hogy fejlesszék és gazdagítsák az új szocialista kultúrát.

Ebből világosan kitűnik, hogy a tartományi szövetség működése szempontjából rendkívül fontos, hogy a különféle tagozatok teljesek, jól megszervezettek legyenek. Nyilvánvaló, hogy pártszervezeteink — a mindenképpen döntő jelentőségű sikerek mellett — hibákat is követnek el munkájukban. De tekintet nélkül a pártszervezetek és vezetőségek hibáira, rá akarok mutatni pártmunkánk egyik sajátosságára, amit feltétlenül át kell vinni a kultúrmunkába is. Pártvezetőségeink többé-kevésbé jól dolgoznak és munkájukban állandóan egy jellegzetesség érvényesül: az áldozatkészség. Járási pártbizottságaink, hogy úgymondjam éjt nap-pá téve mindent elkövetnek, hogy népünk érdekében valóra váltsák Központi Pártvezetőségünk forradalmi politikai vonalát. Ezt az áldozatkészséget vállalnia kell a kultúregyesületek szövetségének mint szervezetnek is. Minden tagozatnak önfeláldozóan, lassúság, lemaradás nélkül kell dolgoznia, mert a kultúrmunkának nem szabad elmaradnia általános fejlődési vonalunk mögött.

A Tartományi Pártvezetőség nevében ígérem nektek: segítjük munkátokat, hogy kulturális tevékenységetek ebben az évben még sikeresebb legyen.

Kéz a kézben

A »HÍD« 1948. évi irodalmi pályázatát elbíráló bizottság úgy döntött, hogy a háromfelvonásos színdarab-pályázat *első díját* Weigand Józsefnek ítéli »Kéz a kézben« című háromfelvonásos színdarabjáért.

A bíráló bizottság folyóiratunk februári számában tette közzé a pályázati eredményeket. E jelentés arról számolt be, hogy a bíráló bizottság a háromfelvonásos színdarab-pályázat első díját — arra érdemes pályamű hiányában — nem osztja ki. A pályaművekkel egyidőben érkezett be Weigand József színdarabja, a szerző azonban nem mint pályamunkát küldte be. A bíráló bizottság megállapította, hogy Weigand háromfelvonásosa sokkal helyesebben nyúl a falu kérdéseire, mint a beérkezett pályamunkák, a tárgy földolgozását, cselekményének szövezését, mondanivalójának kifejezését tekintve sikerültebb, színvonalasabb és értékesebb alkotás, mint a második díjjal jutalmazott »Árnyékban« című háromfelvonásos. Éppen ezért érdemesnek tartotta a háromfelvonásosok első díjára és a pályázat első helyére egyhangúlag a »Kéz a kézben« szerzőjét állította, annak ellenére, hogy a művet nem jelígsborítékban küldte be.

Alább közöljük az első díjat nyert színdarab második és harmadik felvonásának egy-egy részletét.

MÁSODIK FELVONÁS

I. jelenet

(Péter egyedül)

(Szín ugyanaz. Idő: két hónappal később).

PÉTER (kilép a szobából. Nyújtózkodik): Vasárnap van. Na ez egyszer én is kialudtam magamat (körülnéz). Mi az? A háziak közül senki? (A tükör előtti asztalkához megy). Ahá, itt vannak az ujságaim! (Felmarkol egyet). — Na lássuk csak, mi történik a nagyvilágban? — De csak a főcímeket! Ahá! No, ezt majd elolvassuk! (Lapoz). Kína... India... Páris... sztrájkok. Fehér Ház... Truman! Na, majd estére. (Rátekint az asztalkára, hirtelen örömmel). A baba ül! A megbeszélte jel! Az én kis drugaricám üzen valamit! Lássuk csak! (Keresgélgni kezd Mária ottálló varrókosarában. Felemel valami kötést). Hihetetlen! Mikor ér rá még ilyesmivel is foglalkozni? (Belekap a kosárba). Itt van ná! Levél! Lássuk csak!

(Összehajtogatott papírlapot vesz fel, gyorsan széthajtja, mosolyogva nézi, mintha átfutná előbb, aztán áradó hangon olvassa, mintegy ismétli). Kedves Péter elvtárs! Frontmunkára mentem a gyári csoporttal. Szabó néptárs keresett az este sürgős ügyben. Reggel újra eljön. Maradj otthon, ha lehet, legalább mi is találkozhatunk egyszer. — Visszontlátásra! Mária. — Drugaricám! Csodás teremtes vagy, azzal a törhetetlen hiteddel, azzal a lelkesen ragyogó szemeddel! (Kívülről zaj. Kopogás). — Szabó lesz! (Hamar összehajtogatja a levelet és a zsebkönyvébe dugja). — Lehet! Bújj be!

II. jelenet
(Péter, Szabó, Bocsó)

SZABÓ: Jó reggelt!

BOCSÓ: Pálinkását!

PÉTER: Jó lesz anélkül is! Hát kentek? Ilyen korán?

SZABÓ: Mi az, hogy korán? Már kilenc óra!

PÉTER: Csak nem! Az áldóját! Jól elaludtam. Hát csak üljenek le, néptársak, hadd hallom, mi járatban vannak?

SZABÓ: Nem mennénk talán át a te szobádba?

PÉTER: El lehetünk itt is, meg azután az ágyam sincs megvetve. Itt több a hely is, meg — az igazat megvallva — csak egy székem van a szobában.

SZABÓ: Tudom, de azért mondom, nehogy zavarjuk a háziakat — vagy ők minket. Mert hát fontos dolgokról van szó.

BOCSÓ: Úgy ám!

PÉTER: Beszélgethetünk nyugodtan. Csak az öregasszony van idehaza, hacsak el nem ment az is a templomba.

SZABÓ: Tán a többiek odamentek?

PÉTER: No nem nagyon vannak többiek. A lány elment rohammunkára, a fiú pedig...

BOCSÓ: No, az biztos nem ment rohammunkára, inkább a munka temetésire.

PÉTER: Már kora hajnalban motoszkált. Elment valami kirándulásra vagy eféle.

SZABÓ: Milyen különbség a két testvér között! Mintha nem is egy töről fakadtak volna.

BOCSÓ: Hát a fiú nagy mihaszna. Má pedig az apja rendes ember vót, még ha úriember is vót. A takaréknál dolgozott.

SZABÓ: Amolyan vékonypénzü úriember. Elsejétől hatodikáig hopp, azután a hónap végéig kopp!

PÉTER: Csak vélte magáról hogy úr, urak lakája, cselédje volt, akár csak mi is akkoriban.

BOCSÓ: Hallod, nem volt az beképzelt egy cseppet se, sokszor eligazította a szegény embert a dögében. Jómagamat is. Kár, hogy meghalt. De a lánya, az aztán helyre lány! meg kell hagyni. Ugy-e Péter?

PÉTER: Sokat segít az a mi dögünkben is. Ilyen kellene egy pár tucat!

BOCSÓ: Nono! Neked mindjárt tucatostól kéne a szép lány! Ez az egy tán nem is vóna elég? (Nevetnek).

PÉTER (komoly marad, mint akinek az elevenére tapintottak): Hagyjuk a bolondságot! Úgy trécselnek kendtek, mint a sarki vénasszonyok. Térjünk már arra, ami idehozta magukat!

SZABÓ: Én is úgy vélem! De várj, gyerek! Előbb rágyújtok — ha lehet. Ha nincs a háziak ellenére.

PÉTER: Lehet, lehet! Nem olyan kényes népek. (Szabó és Bocsó rágyújtanak. Kis szünet).

SZABÓ (pöfékel): Na má, mondok, mi lesz azzal a mi szövetségünkkel? Megszületik-e? Vagy halva születik? Mert hát papíron megcsináltuk má vagy egy hónapja az előkészítő bizottságot, de azóta se semmit! Mondom má János bácsinak, kend is benne van az előkészületbe, mer hogy, beválasztották, hát menjünk má el a titkárhoz — má mint hozzád — hadd lássuk, mi lesz.

PÉTER: Mi lesz? Tőlem kérdik? Maguknak kellene a legjobban tudni. Maguk ismernek itt mindenkit, retyerutyástól. — Nem megy! Befagyttunk.

BOCSÓ: Az má igaz.

PÉTER: De miért nem megy? Hol van a hiba? Mif tehetünk? Vagy mit kellett volna tennünk már régen? Mit gondol, Szabó néptárs?

SZABÓ: Honnét tudjam én azt úgy egyszerbe!

PÉTER: Ez a baj! Pedig kend a bizottság elnöke. Nem?

SZABÓ: Annak választottak, de azért éppen le is mondhatok!

BOCSÓ: Azt má nem! Hát meglepnél!?

SZABÓ: Ha csak rajtam múlik? Ha miattam nem megy?

PÉTER: Hova gondol Szabó néptárs? — Nem azért mondom. Hibásak vagyunk itt mindannyian. Elgondoltuk, hogyan csináljuk — belekezdttünk, megpróbáltuk — nem sikerült. Akkor aztán meglepődtünk és vártunk. — Mire vártunk? Tán a sültgalambra? Vagy csodára?

BOCSÓ: Én nem hiszek a csodában! Fiatal koromban egyszer az asszony rávett, hogy menjek vele búcsúra Gyüdre. Már berekedt a torkom a sok énekléstől, hát este meglepek egy kis időre a búcsúsoktól. Be a kocsmába! Hát éppen a gyűdi sekrestyével hozott össze a jó szerencse. Együtt idogáltunk. Úgy éjfélután má elég szép pityókás hangulatba vótunk — hát kérdem tőle: Egykomám! Igaz lelkedre, mi-csoda csoda történik itten Gyüdbe? — Hát azt mondja: Neked csoda köll? Hát nem elég csoda, hogy az a sok számár nép csak egyre hordja ide a garasokat? A Dunába vizet!

PÉTER: Hagyjuk a tréfát! Nézzük meg, miért akadt meg a munkánk! Az első gyűlésen, amire meghívtuk az úgazdákat, kisparasztokat, nagyban helyeseltek. Belátták, hogy felszerelés és iga nélkül nem sokra mehetnek a földjükkal. Meg se tudják munkálni rendesen.

SZABÓ: Alig van egyiknek-másiknak egy rossz gebéje. Hogy az ekékről, vetőgépekről ne is beszéljek!

PÉTER: Amikor azt mondtam nekik, hogy az összefogásban van az erő, hogy csak úgy tudnak lábra állni — mind bólogattak.

BOCSÓ: De feliratkozni — nem iratkozott fel egy se!

PÉTER: Még kend se, pedig benne van a bizottságban — ugy-e, János bácsi?

BOCSÓ: Hát — megvallom — én se!

PÉTER: Ki beszélte le? Tán az asszony?

BOCSÓ: Hát azzal csatáztam róla váltig.

PÉTER: És ő győzött! Mi?

BOCSÓ: Meg a szomszédok, meg a pap, meg — hogy megmondjam — azzal fenyegetett az asszony, hogy világ csúfjára itthagynék én, mert hogy közös lónak tűrés a háta, ő meg már túl van azon a koron, hogy ilyen nagyfene közösségbe essen. Ha még fiatalabb vóna, éppen megpróbálhatná — de aztán én húznám félre tőle a számat, ha már az asszony is közös.

PÉTER: Kend bedül az ilyen marhaságoknak?

BOCSÓ: Én nem. De hasztalan. Ő csak váltig mondta a magáét!

PÉTER (Szabóhoz): És kend, mint elnök?

SZABÓ: Hát én bizony feliratkoztam, de ha senki se csinálja utánam, hát abból aztán egy fia szövetkezet se lesz.

PÉTER: Rosszul fogtuk meg a dolgot. Hagytuk, hogy minden reakciós beleártsa az orrát. Nem magyaráztuk meg az embereknek eléggé

a szövetkezeti munka lényegét. Nem jártunk elől jó példával. Ha tízen, ha ötven elkezdtek volna amúgy, igazában nem itt tartanánk.

SZABÓ: Én is azt mondom. De soha se késő, kezdjük el újból! Én mellette vagyok.

BOCSÓ: Kényszeríteni köllene őket! A megszállás alatt, ha kiírtak egy cédulát, úgy siettek eleget tenni, mint a nyavalyatörösök. Pedig az kárukra vót. Most, hogy a javukat akarjuk, hát bakafántoskodnak.

PÉTER: Hogyne! Kényszeríteni! Azt nem lehet. Az volna a legnagyobb hiba. Csak önszántukból jöhetnek a szövetkezetbe, csak akkor, ha belátják, hogy ez a boldogulás útja. Meg kell őket győzni erről. Majd belátják a végén, hogy így könnyebb és szebb lesz az életük. De kényszeríteni senkit sem lehet és nem is szabad.

SZABÓ: Próbáld csak meg János kényszeríteni az asszonyt valamire, ami nem köll se a szívének, se az eszének!

BOCSÓ: No ezt nem lehet. — Rögvest kivonulna az egész Áfézsé!

SZABÓ: De, ha szépszerével ráveszed, meggyőződsz...

BOCSÓ: Azt má nagyon kétlem. Eleget próbáltam!

III. jelenet

(Előbbieket, Dorogi Márton)

(Kopognak. Választ sem várva, belép az öreg Dorogi. Csizmában, kackiásan felöltözve, kezében lovaglópálca. Felülről beszél, leereszkedően, szavai rejtett célzásokkal, gúnyval telítettek).

DOROGI: Jónapot adjon Isten!

PÉTER (feláll, a másik kettő ülve marad): Jó napot!

SZABÓ (ráhümmög): Jó napot!

BOCSÓ (ugyanúgy): Jó napot!

DOROGI: Veled akartam beszélni, Péter, de lám, itt találom az egész szövetkezetet, mind a hármat!

PÉTER: Miben lehetek a gazdanéptárs szolgálatára?

DOROGI: Aunye! De hivatalos hangon beszélsz! Hát persze, titkárvagy. De tán, leültethetnétek!

SZABÓ: Hát leülhet, ha fáradt! Nem vagyunk mi ceremóniások.

DOROGI (leül, lovaglópalcájával pöccinti az asztalt): Éppen a szövetkezet dolgában szeretnék veled beszélgetni.

PÉTER: Azt lehet!

BOCSÓ (kis gúnyval): És mi nem vagyunk útban?

DOROGI: Á! Dehogy! Hova gondolnak! A vezetőség! Soha jobbkor. Hogy volna útban a vezetőség!

BOCSÓ: Hát akkor csak mondjad!

DOROGI (más hangon): Hát, hol is kezdjem! Kendtek tudják, hogy jómagam is paraszti ember vagyok. Az volt minden őszám, meg ivadékomban is mindmáig. Én is csak úgy túrom a földet, látástól-vakulásig, akár kendtek is, talán csak egy kicsit több szerencsével.

BOCSÓ: Ühüm!

SZABÓ: Lehetne róla beszélni!

DOROGI (egyikről a másikra néz): Nem tudom, miért vagytok ellenségesek velem szemben. Nem bántottam a másét, őriztem a magamét. (Sóhajt). Megjött a változás, a felszabadulás. Kellett is! Az ezerholdások, a mágnások, a bankárok azt hitték, hogy a fák az égig nőnek. Hát nem?

BOCSÓ (köp): Ühüm!

DOROGI: Aztán jött a földreform. Hát leadtam, amivel több volt. A fiamra is hagyhattak volna éppen egy maxit, mert hát tanul, az igaz, de utána csak hazajön és átveszi a gazdaságot. De ha nem adtak — hát nem adtak! (mézédesen). Higgyék el emberek, még ezt se bánom! Isten látja a lelket! Megélünk valahogy. Másnak is élni kell!

BOCSÓ: Úgy ám! Élni kell!

DOROGI: Na látják! De hogy éljenek meg ezek az ujdonsült gazdák, a maguk 4—5—6 holdacskaín? Nincs lovuk, ekékük, vetőmagjuk. Itt ott akad valami sovány lovacska, meg rossz kocsis. Sír az ember, ha látja, hogy kínlódnak.

PÉTER: Maga sajnálja őket?

DOROGI: Már hogyan sajnálnám! Nem tudnak mihez kezdeni azzai a szép földdel. Hát csak eljönnek hozzám végül, hogy adjak lovat, vagy szántsak, vagy kölcsönkérlek a vetőgépet.

SZABÓ: Aztán sírva dolgozhatják le egész nyáron!

DOROGI: Hát csak nem adhatom ingyen! Pénzbe van az nekem is! Nekem meg, ti is tudjátok, magasra számlázzák az adót.

BOCSÓ (feláll): Várjanak emberek! Maguk engem félreértének! Maguk szövetkezetet akarnak csinálni. Ugy-e?

PÉTER: Azt.

DOROGI: Segíteni akarnak az embereken?

SZABÓ: Hogy ne kelljen kendhez fordulniok.

DOROGI: Ha sok semmit összeszűnk, lesz-e belőle valami? Ugy-e, hogy nem! Azért akadt fönn a szövetkezés. — Hogy maguk végre lássák, hogy milyen ember vagyok én — akárminnyire is bizalmatlanoknak, én megteszem — belépek a szövetkezetbe! Mind a 35 holdammal, állatállományommal, felszerelésemmel és tapasztalatommal.

SZABÓ (csodálkozva): Igazán?

BOCSÓ (szintén csodálkozva): Csak nem mondja komolyan?

DOROGI: De istenuccse! Komolyan mondom, amit mondok. — Hát ezért jöttem!

PÉTER: Akkor segítve volna a szegény embereken. Akkor megint együtt volna — egy kalap alatt — a háromszáz hold, ami a magáé volt. Persze, ha az új gazdák is akarják.

DOROGI: Hát úgy! Ha belépnek. De — majd rábeszéljük őket. Mester vagyok ám én az agitációban is!

PÉTER: Hogyne. Mester még az igazgatásban is. Bevennénk az igazgatóságba is. Úgy eligazgatná gazduram azt a szövetkezetet, nem is kéne nekünk vesződni vele. Mi?

DOROGI: Hát nem mondom — ha beválasztanának. Lehet éntőlem is tanulni!

PÉTER: Hogyne! Együtt volna a föld, a szerszámok, gépek, olcsó munkaerő. A jövedelmet meg elintézné kelmed! Mi? Régi gyakorlata van benne.

DOROGI (aki rájön, hogy Péter gúnyból beszél): Hát csak nem gondolod, hogy én...

PÉTER (élesen): Nem gondolom! Tudom! Tudom, hogy gazduram kicsoda. Láttam már kölyökkorában, miként viseli a szívéen a szegénység sorsát. Amikor ostorral vert véresre, amiért a disznók a vetésbe ugrottak. Amikor apámat a csendőrökkel vitette el. Jobb, ha nem hánvtorgatjuk.

DOROGI (magát igazolva): Én jószándékkal jöttem, de ha ti...

PÉTER: Jósándékkal? Velünk akarja elhiteni? (nevet). Minek néz kend bennünket? El akarja velünk hitetni, hogy tiszta szándékkal lépne be a szövetkezetünkbe? Kend, aki lépten-nyomon áskálódott ellenünk? Kend, aki minden eszközt felhasznált, hogy a szövetkezetünket befekeztítse. létrejöttét megakadályozza! Nem estünk ám mi sem a fejünk lágyára, akárhogy is igyekezett titkolni, hogy kend felől fúj a szél. Tudjuk, ki irányította a háttérből az aknamunkát!

DOROGI: Rosszul tudjátok, Szavamra!

PÉTER: A maga szava! (Gunnyal). Rosszul tudjuk? Ki volt, aki megfenyegette a parasztokat, hogy magától többet semmit se váriának, se igát, se gépet, se napszámot, ha belépnek a szövetkezetbe. Aki anynyi ocsmány rágalmat terjesztett róla, aki megfúrta a szövetkezetet! Rosszul tudjuk? Mi?

DOROGI (gorombán): Engem ne leckéztess!

(Bocsó és Szabó felugranak és minden eshetőségre készen helyezkednek).

PÉTER: Maga? eljött ide élvezni a diadalát! Tapogatózni! Kigúnyolni bennünket!

DOROGI (Péter elé lép, farkasszemet néz vele): Hát jó! Eltaláltad. Eljöttem megnézni a szövetkezetet, amit ti, híresek összeraktok. Ha özszerakjátok! De abban nekem is lesz egy pár szavam.

SZABÓ: Te, te fogod megakadályozni? Pusztulj innét!

PÉTER: Így! Igazi arcodat mutasd meg! Ez illik hozzád. (Bocsó székét ragad).

DOROGI: Nem félek tőletek! Ha hárman vagytok is!

PÉTER: Kifelé! Még te mersz fenyegetőzni? Nem piszkítjuk be a kezünket veled.

DOROGI (dühösen kirohan): Találkozunk mi még!

SZABÓ: Ha-ha-ha! Találkozunk.

BOCSÓ (nevetve): Állunk elibe! (Péter csak merőn, szótlanul néz utána).

IV. jelenet

(Voltak Dorogi nélkül)

PÉTER (kis szünet után): Látjátok? Mi halogatunk, várunk. De az ellenség nem alszik. Ott van mindenütt ahol észreveszi hogy árthat.

SZABÓ: Ébereknek kell lennünk!

PÉTER: És cselekednünk! Most jönnek ki a miséről a népek. Gyűjtések össze őket a községháza udvarán! Beszélünk velük! — Egy félóra múlva én is ottleszek. Azért is megcsináljuk a szövetkezetet!

(Szabó és Bocsó elmennek)

PÉTER: (Egyedül maradván lassan átmegy a színen és bemegy a szobájába. Közben) Harc és harc mindenütt. Nincs békés belenövés. Min denért meg kell verekedni!

(A színen egy kis ideig üresen marad)

III. FELVONÁS

(Színen ugyanaz. Két héttel később).

(Mária, két fiatal lány, Terka és Vera között ül az asztalnál. Mária jelentést ír, a két lány referál).

MÁRIA (Terkához): Terka, megtartották az olvasó-órát tegnap-előtt?

TERKA: Hogyne. Hiszen mondtam már neked tegnap is!

MÁRIA: Ja, persze! Látnod, milyen feledékeny vagyok! Hányan voltak?

TERKA: Tizennégyen. Magamat nem számítom.

MÁRIA: Szóval tizenöt. (Feljegyz). Milyen volt az érdeklődés?

TERKA: Nagyon jó. Képzeld csak, Marosiné még egy óra múlva is erről tárgyalt szomszédasszonyával a Kis-köz sarkán. Amúgy kézzel-lábbal! (Mutatja).

MÁRIA (Verkához): És te Verka! Te is megtartottad?

VERKA: Meg hát! Ha egyszer vállaltam!

MÁRIA: Nem olyan magától értetődő. Néha megígérik szentül, hogy ottlesznek, aztán egy se jön el — mintha összebeszéltek volna.

VERKA: No, nálam ez nem fordul elő, mert én tízszer is elmegyek ahhoz, aki húzódozik. Addig beszélek a lelkére, amíg meg nem győzöm. Eljön aztán későbbén sajátmagától is.

MÁRIA: Szép a nekibuzdulás — de mértéket kell tartani! A túlzás sokszor többet árt, mint használ. Hányan voltak?

VERKA (büszkén): Huszonketten.

MÁRIA: Veled együtt?

VERKA: Igen.

MÁRIA (feljegyz): Miről olvastatok?

VERKA: A szövetkezetekről. Volt ám parázs vita a végibe. Alig győztem válaszolgatni. Borzasztó, hogy televerték a fejüket mindenféle bolondsággal!

MÁRIA: Kicsodák?

VERKA: A nagygazdák meg a tisztelendő úr is.

MÁRIA: No ez érthető. Sikerült-e meggyőzni őket?

VERKA: A jég megtört. Van aki megérti, van aki nem is akarja megérteni.

TERKA: Akárcsak nálam. Idő kell hozzá, nem megy az olyan egyszerre. Az igazság erősebb minden hazugságnál.

MÁRIA: Mikor jöttök össze megint?

TERKA: Holnap.

VERKA: Holnap estére.

MÁRIA: A szövetkezetekről szóló cikk második részét veszitek, ugy-e? Nagyon fontos ez most. Ha az asszonyokat felvilágosítjuk, sokat segíthetnek. Ha egyszer elkezdik rábeszélni a férjüket, nyert ügyünk van.

TERKA: Be kell látniok végtére, hogy nekik akarunk jót!

MÁRIA: Hát akkor készen is volnánk. (Feláll). (A lányok is).

TERKA (ránéz Verkára): Mondjuk?

VERKA: Mondd te!

MÁRIA: No, mi az? Csak kivele!

TERKA: Nézd, Mária — nehogy félreértsd — de úgy látjuk Verkával, hogy nem hallgathatunk, — hogy éppen azért, mert terólad van szó — meg kell, hogy mondjuk!

MÁRIA: Énrólam?

VERKA: Nem is terólad — hanem... Tiborról, a bátyádról.

TERKA: Ha nem volna a te bátyád, nem is szólnánk.

MÁRIA: De, mondjátok már végre!

TERKA: Hát... tudod... a bátyád — úgy mint a többi fiatalember is, csak ott sündörög egyre a lányok körül. Már mint minálunk.

a gyáriaknál. Többször eljön a gyár elé is. Be persze, nem iöhet, mert idegeneknek tilos a bemenet. Hát, udvarolgatott nekem is.

VERKA: Meg nekem is!

TERKA: Már, ahogy a fiúk szoktak. Mond mindenféle bolondságokat, jókat lehet rajta nevetni. Meg kísérget...

VERKA: Engem is!

MÁRIA: Tán féltékenyek vagytok egymásra? Mi?

TERKA: Oh, dehogy is! (nevet).

VERKA: Nem komoly ügy!

MÁRIA: Hát akkor?

TERKA: Mégis komoly dolog ez, de másért. Másképpen nem is szólánánk róla. Tőlem egyre azt kérdezi, mennyi a gépünk, hogy dolgozunk, meg hasonlók. Mondom neki, hogy nem tudom. De ő csak egyre hajtja, hogy számoljam meg, hogy nézzem meg, milyen rendszereük, mi a gyári számuk, meg hasonlók. Te tudod, hogy az ilyeneket nekünk nem szabad elárulni!

MÁRIA: Ilyesmiket kérdez?

VERKA: Én a készárú osztályon dolgozom. Engem meg egyre faggat, mennyi a készletünk, meg hogy honnan kapjuk a nyersanyagot.

MÁRIA: Megmondta, mire kell ez neki?

TERKA: Nekem azt mondta, valami találmányon dolgozik.

VERKA: Nekem meg azt mondta, hogy könyvet ír, ahhoz kell neki.

MÁRIA: Miért nem fordul akkor az igazgatóhoz?

TERKA: Mi is azt mondtuk neki.

VERKA: Ötölt-hatolt — azt mondta, hogy nehéz az igazgatóval boldogulni. Nem venné komolyan — kinevetné.

TERKA: Lehet, hogy így van, de mégis gyanús. Azért gondoltuk, hogy szólunk neked.

MÁRIA: Köszönöm lányok! Majd én utánanézek ennek. Kérlek benneketek, ne szöjjatok másnak. Lehet, hogy nincs is semmi a dologban. De neki nehogy eláruljatok valamit arról amit kérdez!

TERKA: Belőlem ugyan nem vesz ki semmit!

VERKA: De énbőlőlem se! (Kopognak)

MÁRIA» Tessék!

II. jelenet.

(Voltak, Örzse néni)

ÖRZSE NÉNI: (Be nagykendőben) Jó estét kívánok!

TERKA: Jó estét Örzse néni!

VERKA: Jó estét! (Örzse nénihez, aki be akarja csukni az ajtót). Csak hagyja néném, mi már úgyis megyünk. Viszontlátásra, Mária! (Ki)

TERKA: Viszontlátásra! (Ki)

MÁRIA: Viszontlátásra holnap! (Örzse nénihez): Hogy van Örzse néni?

ÖRZSE NÉNI: (Az ajtó felé int) Ezek is tanulni vótak?

MÁRIA: Dehogy Örzse néni, ezek már tanítanak.

ÖRZSE NÉNI: No már csak furcsa világot élünk, meg köll vallani. A fiatalok tanítják az öregeket — csirke a tyúkot — ugy-e?

MÁRIA: Nem hiba az Örzse néni, maga is láthatja. Üljön le!

ÖRZSE NÉNI: Hát, a biz úgy van! Ki hitte vóna rólam is, hogy megtanulom vénségemre, amit fiatal koromban elmulasztottam. (Koto-

rászik a szoknyák között és kihúz egy ABC-és könyvet). — Mindig jól kell dugnom, hogy az öreg meg ne lássa! (Leül).

MÁRIA: János bácsi még tényleg nem tud róla semmit?

ÖRZSE NÉNI: Má, hogy is tudna! (Kuncogva) Féltékeny!

MÁRIA: Talán csak nem?

ÖRZSE NÉNI: De még mennyire! Az elején észre se vette egy darabig, hogy eltűnök minden kedden, csütörtökön meg szombaton. Aztán rájött. Én meg kivágtam magam, hogy eljárók a létániára, mert azt tudom, oda nem jön utánam, mert a papokat ítálja. Szidott is érte, hogy vénségemre leszek templomos.

MÁRIA: Csak nem a papra féltékeny?

ÖRZSE NÉNI: No, még csak az kéne! Hanem lesett utánam, hogy igaz-e. Egyre kerülgette úgy messziről a templomot, hogy lássa, onnét jövök-e.

MÁRIA: Rájött, hogy maga ott se volt!

ÖRZSE NÉNI: Soká tartott, amíg rájött. Messzire már nehezen lát, közel meg restelt odamenni. Csak hallom otthon, hogy szidja mind a vénasszonyokat, hogy aszondi — mind egyforma, valahány van belőle. Mind feketébe, akárcsak a varjak. Messziről azt se látni, ki fia-borja. Aztán képzeld el lelköm, mire akart rávenni!

MÁRIA: Mire Örzse néni?

ÖRZSE NÉNI: (Kuncog) Hát, hogy öltözzek világos ruhába. Hogy vegyem föl a menyecske-ruhám! Hogy ne legyek velük egyforma. (Bízzalmasan). Persze, hogy könnyebben megismerhessen, ha a többi között kijövök. Mert fiatal nem nagyon jár a templomba.

MÁRIA: Nahát!

ÖRZSE NÉNI: Hát ilyen vénember ez! Hogy nem restelli!

MÁRIA: Hogy jött rá, hogy maga nem jár oda?

ÖRZSE NÉNI: Könnyű vót! Egyszer megjött a jobbik esze, oszt megkérdezte a Hólyagos Marist. Az amolyan szentfázék, tudod lelkem a falu szája. Az aztán megmondta neki, hogy engem a templomba hiába is keres, mert én oda be se tettem a lábom.

MÁRIA: Azt nem mondta, hogy Örzse néni idejár?

ÖRZSE NÉNI: Má hogy mondta vóna meg, hisz ő se tudja!

MÁRIA: Most már akár meg is tudhatja, igaz-e? Mi a mienkét már elvégeztük becsülettel.

ÖRZSE NÉNI: Hát az első könyv már majdnem kész. (Kinyitja a könyvet). Már az újságot is olvashatnám, de nem merem az öreg miatt.

MÁRIA: Hol is tartottunk legutoljára?

ÖRZSE NÉNI: Dózsa Györgynél. (Kopognak).

III. jelenet.

(Örzse néni, Mária, Bocsó)

MÁRIA: Tessék!

BOCSÓ: (Bejön) Jó estét kívánok! (Meglátja a feleségét zavarában ráteszi a kezét a zsebére, amelyből egy összezsavart ABC-és könyv látszik ki). Hát te is itt vagy, asszony? Azt hittem, az AFZs-gyűlésen vagytok, hiszen máma szerda van!

ÖRZSE NÉNI: Micsoda szerda? Kedd van máma!

BOCSÓ: Mondd mán Mariska, úgy-e máma szerda?

MÁRIA: Nem, János bácsi — kedd van.

BOCSÓ: No, az áldóját! Csak nem vétettem el?

ÖRZSE NÉNI: Má pedig elvétette kend!
 BOCSÓ (Örzséhez): Te miféle járatban vagy itt Mariskánál?
 ÖRZSE NÉNI: (Zavartan) Holmi kis téfől dógában de nem is Mariskánál, csak ideültem, no!
 BOCSÓ: (Gyanút fog) Te! Micsoda könyv ez előtted?
 ÖRZSE NÉNI: Mit tudom én! Itt feküdt előttem az asztalon!
 BOCSÓ: De ismerős nekem az a kép! Nem Ady Endre ez?
 ÖRZSE NÉNI: (Ganút fog ő is) Oszt honnan tudja kend, hogy ez Ady Endre?
 BOCSÓ: (Látja, hogy elszólta magát) Hát, hogy szakasztott ilyet láttam a tanítónál.
 ÖRZSE NÉNI: Oszt mit keres kend a tanítónál?
 BOCSÓ: Nem tartozik ez tehozzád — hátha tanulok?
 ÖRZSE NÉNI: Nekem meg megtiltja kend?
 BOCSÓ: Meg hát! Ne legyél te okosabb tőlem!
 ÖRZSE NÉNI: De leszek én! (Felugrik, felkapja a könyvet) Ideüssön kend! (Mértékletes gyorsasággal olvas, itt-ott megérzik rajta, hogy mostanában tanult):

Dózsa György unokája

Dózsa György unokája vagyok én,
 Népért síró, bús, bocskoros nemes,
 Hé, nagyurak, jó lesz tán szóbaállni
 Kaszás népemmel, mert a Nyár heyes!

BOCSÓ: (Szinte kövémeredve) Anyjuk, te engem becsaptál! Mariska téged továbbtanított! — De megállj! Ide azt a könyvet! (Kikapja az asszony kezéből a könyvet és tovább olvas. Egyre azon igyekszik, hogy az olvasás gyorsabban menjen, hogy lefőzhesse az asszonyt).

A Nyár hevös a kasza igényös
 Hé, nagyurak: sok rossz fehér ökör...

MÁRIA: (közbe) ... ököl!

BOCSÓ: Nekem így jobban tetszik! (Tovább olvas)

Mi lesz, hogyha Dózsa György népe
 Rettenetes, nagy dühvel özönöl?

ÖRZSE NÉNI: Nahát, apjuk!

BOCSÓ: (Gyorsabban)

Ha jön a nép, hé, nagyurak, mi lesz?
 Rablóváraitokból merre fut
 Hitvány hadatok? Ha majd csörömpöléssel
 Lecsukjuk a kaput?

ÖRZSE NÉNI: Lassabban olvass, így nem lehet megérteni rendesen!

BOCSÓ: Má meg mit nem lehet megérteni? Én bizony értem, ha te nem is.

MÁRIA: Hát hadd lássuk! Mondja János bácsi, mi lesz akkor a nagyurakkal, ha a nép csörömpöléssel lecsukja a kaput?

BOCSÓ: Akkor a nagyuraknak kaput, ahogy a nímöt mondja!

MÁRIA: (Nevet) Az már igaz. Nálunk már be is fellelgett nekik!

ÖRZSE NÉNI: János, haragszol, hogy megtanultam írni-olvasni?

BOCSÓ: Soha addig, amíg jobban tudok, mint te! •

ÖRZSE NÉNI: De én tovább tanulok ám, hallod?

BOCSÓ: Hát akkor nekünk öregeknek sem marad más hátra — versenyre kelünk — akárcsak a fiatalok!

ÖRZSE NÉNI: Aztán ki vót a tanítód, hogy ennyire megtanított?

BOCSÓ: (Mária felé bökö az ujjával) Ehun la! Szoknyás tanítóm vót!

ÖRZSE NÉNI: No Mariska, ezt jól megcsináltad! Dicsérom az eszed. Ki hitte vóna hogy rá tudod venni az öreget! Úgy kötötte magát!

BOCSÓ: Akárcsak te a szövetkezet dolgába az elején. Te is bead-tad a derekad! — De fékomadta — ha kedd van, akkor én még el sem mulasztottam a tegnapi szövetkezeti gyűlést!

ÖRZSE NÉNI: Hát mikor a tegnap máma van!

MÁRIA: Örzse néni! Amiért ez a maguk ügye olyan szépen tisztázódott, ünnepeljük meg azzal, hogy mi is elmegyünk a gyűlésre! Jó iesz?

ÖRZSE NÉNI: Jobb is lesz, ha nem tanulunk máma! Úgy összerázta ez a vénember a fejem a sok okoskodással.

BOCSÓ: (Átöleli Örzse nénit) Na, gyere anyjukom! Legyünk má jóba is egy kicsit — hátha visszafiatalodunk tőle!

(Mindhárman el. Mária előbb eloltja a villanyt).

Tavaszi

1.

Az éjjel ijedt szél nyöszörgött.
besírt az ajtón, ablakon.
Holdfény söpört az udvaron, —
kutyám a kertben felüvöltött.

Olyan volt, mint a rossz mesében:
rút, boszorkányos, hideg, idegen.
Két háborútól borzolt idegen
táncolt a zaj. Azt hiszem, féltem.

2.

Reggelre friss szellő köszöntött.
az orgonán a rügy kipattant.
A kora nap fénycsóvát öntött. —
tavasz volt, élet, szinte dobbant.

Egy munkás suhant kerékpáron.
két kamasz kurtán kacagott...
Hideg víz fröcskölt arcon, vállon.
s ittam a tavaszt, a napot.

3.

Redőny csikorgott kirakat tárult.
ibolyát árultak a piacon.
Egy asszony gyerekocsit bámult.
csillogott, csöndes-hallgatagon.

Csiga csikorgott, úszott a darú.
házat emelnek egy telek felett.
Talicuskát tolt néhány csengő szavú
falusi lány és nevetett.

4.

Ballagtam a dús Duna-parton.
kék hegyek küldtek illó illatot.
Dereglye szusszant; kinyílt egy balkon.
s muskátli üzent vörös jónapot.

Nos, Washingtonban, hát beszéljenek.
hétzsebű sárkány, elvetélt herék...
Világot mégis itt építenek.
és úrrá lenni, itt tanul a nép!

5.

Ott, Washingtonban, hadd számoljanak.
hogy ennyi vér: emennyi új haszon.
Köpködjének hát és káromkodjanak —
a nép megszólalt: nem akarom!

Nem lesz háború, mert nem akarjuk.
munkás és paraszt, mert összefogunk.
S hirdetjük hangos hitünket, valljuk:
a győztes szándék, jövő mi vagyunk!

Egy vajdasági magyar város a szocialista kultúra útján

Írta: Kővágó László

»A nemzeti kisebbségek a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságban kulturális fejlődésük és szabad nyelvhasználatuk jogát és védelmét élvezik.«

A J. Sz. N. K. Alkotmányának 13. szakasza.

A város a múltban

Zentát áhmos tiszapartj kisvárosnak nevezték a múltban. A kultúr-munkások bácskai sárfészeknek tekintették amelyben minden komolyabb kultúr-munka menthetetlenül elakad. Nehézkes parasztok, mozgékony, munkáért gyakran idegenbemenő proletárok és földmunkások alkották a lakosság többségét. Sovány, de intelligenciájára igen büszke kispolgári réteg volt jóideig Zentán a kultúra hagyományos hordozója.

A város lakosságának körülbelül 80 százaléka magyar. Ennek megfelelően kultúrája is főként magyar jellegű. A magyar kultúr-munka a múltban sokszor talán a szükségesnél is jobban elszigetelte magát a szerb kultúr-munkától és szűk, sovíniszta keretek közé szorult, politikai irányvonalát pedig a kispolgári réteg revizionizmussal fertőzte meg. Mi jelentette a régi Jugoszláviában a magyar kultúr-munkát? Bálák, népszínművek, kabaréelőadások és egy időben egy műkedvelő csoport által bemutatott kispolgári színművek, zene- és énekkarok alakítására irányuló kísérletek. A kereskedők, iparosok és a gazdákörök könyvtárából Jókait, Courts Mahlert, Sipuluszt olvasták. Így tengődött a kultúr-munka évről évre. Célja sekélyes szórakozás, minden további cél, a tömegeket nevelő szándék nélkül. Tervszerűségről talán csak abban az értelemben beszélhetünk, hogy a rendezők tervszerűen igyekeztek kijátszani a szerb cenzura figyelmét és becsempészni a műsorba egy-két irredenta-ízű mondatot, vagy akár csak szót is.

Azonban volt már Zentának ebben az időben is távolabbi célkitűzésekkel, tömegeket nevelő szándékkal dolgozó, szerbeket, magyarokat testvéri egységbe fogó kultúregylete. A Szloboda munkás kultúregyesület szerény keretek között működött, mégis megmutatkozott munkájának hatalmas nevelő jelentősége, különösen a felszabadulás után, amikor a Szlobodában nevelkedett munkásifjak mind nagyobb és jelentősebb munkát végeztek Zenta kultúréletében. Természetes, hogy a Szloboda munkáját a régi Jugoszláviában nem jó szemmel nézték azok, akiknek állt érdekében a munkásnép felvilágosítása és a népek közötti testvéri egység megteremtése. Ezért azután az egyesület tevékenységét állandóan gátolták, 1941-ben pedig a megszállók betiltották a Szlobodát, s ezzel egy időre megszűnt Zentán a haladószellemű kultúr-munka.

A megszállás alatt a kultúrélet általában még sekélyesebbé vált Zentán. Filmek, színdarabok, állami szintársulatok, sőt még népegyetem előadások is mind arra szolgáltak, hogy a tömegek előtt minél

jobban elsötétítsék a jövő távlatát, hogy minél jobban felszítsák a faji és nemzeti gyűlöletet. A kultúr munka ebben az időben szinte teljesen elvesztette tudományos jellegét, vad indulatokat felkeltő rendezményeké, vagy tartalmatlan szórakozásokká süllyedt.

A felszabadulás után

Az ezeréves kultúra vitézeinek kitakarodása után, még a háború és a néphatóság megszervezésének erőfeszítéseinek közepette, felszabadult lendülettel indult meg a városban a tömeges kultúr munka.

Eleinte rövid egyfelvonások, ének- és énekkari számok, szavalatok szerepeltek az előadások műsorán, de az 1945 júniusában megalakult Magyar Népművelésügyi Egyesület szervezettebb formában, mélyebb, tartalmasabb kultúr munkát indított meg.

1945 áprilisában megindult a városban a szakszervezeti kultúr munka is. Rövid idő alatt nagy munkástömeget mozgató meg és a szakszervezeti otthon eddig még nem tapasztalt tömeges kultúr munka színhelyévé vált.

Hatással volt a város kultúréletének fejlődésére az 1945-ben megszervezett magyar főgimnázium és az 1945-ben ugyancsak Zentán működő magyar tanítótanfolyam is.

Ebben az időben pezsgő kultúr munka folyt a városban. Minden összekötő és irányító szerv nélkül rendezték előadásait a szakszervezet, a Népművelésügyi Egyesület, az ÁFZs, az ifjúság és a Népfront kultúr csoportjai a központban és kerületenként.

A sok előadás kétségkívül hatalmas tömegeket mozgósított. Azonban kellő számú, megfelelő képzettséggel bíró irányító és szervező híján veszélybe került a kultúr munka minősége.

A mai helyzet

Nézzük hát — a mult rövid áttekintése után — mi a helyzet ma Zentán! Hogyan sikerült megszervezni a lendületes kultúréletet, kielégíteni a tömegek eddig soha sem tapasztalt mértékű kultúrigényét? Mennyire sikerült a város kultúr munkáját a szocialista építés szolgálatába állítani? Milyenek a város kultúr munkájának eredményei, milyenek a távlatok?

A városban folyó kultúr munka legfőbb helyi irányítói a városi tanügyi hatóság és az 1948 május 9-én alakult Városi Kultúregyesületek Szövetsége. A városi tanügyi bizottság jelentős segítséget nyújtott a szövetség megszervezésében és megszilárdításában. Munkájuk ma is teljes összhangban folyik és közös erővel jelentős eredményeket értek el a város kultúr munkájának megszervezésében.

Érdemes megemlékezni a kultúr szövetség vezetőségének munkájával kapcsolatos tapasztalatokról. A szövetség első vezetőségébe jó részt reprezentatív emberek kerültek, akik képviselték ugyan a különböző szervezeteket és aktív társadalmi munkások voltak, de éppen ezért annyira túlhalmozva feladatokkal és megbízásokkal, hogy valóban nem jutott idejük a Szövetségben dolgozni. A nem régiben megtartott évi közgyűlés alkalmával olyan vezetőséget kapott a szövetség, amely tud is, akar is, rá is ér dolgozni. Munkája máris érezhető és ez a tény biztató távlatot jelent a város kultúr munkájában.

Az írástudatlanság felszámolása. Egész érdekes írástéma a harc, amelyet a városi írástudási bizottság és a tanítók vívtak és vívnak,

Klimó Júlia, a Kultúrszövetség jelenlegi titkára, volt kultúr-instruktör vezetésével az írástudatlanság ellen. Az idej iskolaév elején 74 írástudatlan volt a városban, közülük 52 cigány. A városi tanügyi hatóság erős írástudási bizottságot szervezett, amelynek gerincét tanítók alkotják. Kitartó és következetes munkával, amelynek terhére elsősorban a tanügyi hatóság és a tanítók viselték, a 22 nem cigány írástudatlant megtanították írni és olvasni. Felsőhegyen — a Zenta melletti kis településen — ma már nincs írástudatlan!

A cigányok beszerzése és tanítása hatalmas feladat elé állította a bizottságot, de az 52 írástudatlan cigányt mégis sikerült beszervezni és a nemrégiben még írástudatlan cigányok már vizsga előtt állanak. Hogyan érte el ezt a bizottság?

Rendszeresen látogatták a két tanyai telepen lakó cigányokat. Előadásokat tartottak számukra, beszéltek nekik a cigányok sorsáról, összehasonlították régi életüket a jelenlegivel, feltárva előttük azt a lehetőséget, hogy kiemelkedhetnek emberhez nem méltó életkörülményeikből. Felolvasásokat tartottak számukra könyvekből, újságokból. Nagy hatást gyakoroltak rájuk a Magyar Szóban megjelent riportok, amelyekben névszerint is megemlítették őket. A meggyőzés eszközeivel sikerült elérni, hogy ők maguk is összehasonlították régi életüket jelenlegi lehetőségeikkel és belátták, hogy az út, amely sárkunyhóikból a tisztességes otthonig visz, a művelődésen, az írás-olvasás megtanulásán keresztül vezet. Hogy mennyire nehéz, de egyben felemelő munka volt meggyőzősük és összetartásuk a tanfolyam kereteiben, arról sokat beszélhetnének az önfeláldozó tanítónők is. Vagy nem volt talán felemelő látvány — a helyzet minden sajnálatossága mellett is — amikor a cigányasszonyok, akiknek nem volt cipőjük, mezítláb mentek az iskolába olyan hidegben, hogy a jég összevagdosta lábukat? Hát nem szocialista kultúránk hatalmas erejének bizonyítéka a tény, hogy az eddig lenézett, kultúrában elmaradt cigány önként, minden kényszer nélkül ilyen áldozatot hoz a tudásért?!

Továbbképző tanfolyamok. Eredményes munkát végeztek a városban az elemi ismeretek bővítése terén is. Az összegyűjtött adatok szerint a tanév kezdetén 314 olyan lakosa volt a városnak, akik nem végezték el az elemi iskola 4 osztályát. A 314 közül 282-őt beszerveztek a továbbképző tanfolyamokra és közülük március 15-ig 227 sikerrel tette le a vizsgát.

Mit bizonyítanak ezek az adatok?

Azt, hogy rövid idő múltával Zenta minden lakója — az írás-olvasás ismeretén felül — rendelkezik majd az elemi tudás alapjaival. Azt, hogy a kultúr munkát a jövőben legszélesebb alapokra lehet építeni a városban, azt, hogy minden zentai lakós számára kézzelfogható valóság lett az a lehetőség, hogy korlátozás nélkül részesülhet a kultúra áldásaiból, azt, hogy mind emberibbé teheti életét és egyre eredményesebben vehet részt a szocializmus építésében.

A népegyetem. A népegyetemi bizottság még nem áll feladata megvalósításán, habár jelentős munkaeredményeket mutathat fel az elmúlt időnyben. Az előadások megtartása még itt-ott akadozik, vagy az előadó gyengesége, vagy a közönség közömbössége, vagy az előkészületek elhanyagolása miatt. A nyilvántartás sem rendelkezik teljesen megbízható adatokkal.

Eddig 11 szakelőadást, 20 politikai és 2 ünnepi előadást tartottak, továbbá 7 irodalmi estet rendeztek. Az előadásokat összesen 20.283 fő-

nyi közönség hallgatta végig, tehát minden zentai lakos, ideszámítva a gyermekeket is, résztvett egy előadáson. Ezenkívül 29 szak- és politikai előadást tartott a népegyetem az üzemekben.

Feltétlenül hangsúlyozni kell, hogy a népegyetemi előadások színvonalja állandóan emelkedik. Az előadók mind lelkiismeretesebben készülnek az előadásokra, s ez a tény részben a szervezés javulását is mutatja. Ugyanis, ha az előadónak elegendő idő áll rendelkezésére, és nem az utolsó pillanatban értesítik az előadás tárgyáról és időpontjáról, lelkiismeretesebben felkészülhet. — A népegyetemi bizottság arra törekszik, hogy ne csak megszervezze az előadásokat, hanem a színvonalat is emelje és érdekessé, szemléletessé tegyen minden előadást. A törekvés helyes is, hiszen a jó, élvezetes előadás a népegyetemi munka legjobb propagálója, a legnagyobb vonzóerőt az a tény adja meg, hogy a közönség előre tudja: nemcsak hasznos, tudományos ismereteket kap, hanem az előadás is érdekes, élvezetes, könnyen érthető lesz. — Ami, természetesen nem jelenti azt, hogy a színvonalból engedni kell, hiszen a legnehezebb tudományos tételről is lehet érdekes, népszerű előadást tartani.

A városi könyvtár. Szocialista kultúránk felvirágoztatásának egyik legerősebb segédeszköze kétségkívül a könyv. A könyvet népszerűsíteni, hozzászoktatni az embereket ahhoz, hogy komoly, jó könyveket olvassanak, — tömeges kultúrunk egyik legfőbb feladata. Bátran állíthatjuk, hogy a zentai városi könyvtár eredményes munkát végzett ezen a téren. Álljon itt néhány számadat az eredményes munka és a könyvtár lendületes fejlődésének bizonyítására.

1948 januárjában a könyvtárnak 1330 könyve volt, decemberben már 4865, ebből mintegy 3500 magyar. Januárban 439 tagja volt a könyvtárnak, decemberben 1370. Januárban 696 olvasó 1479 könyvet vett ki olvasásra, decemberben 964-en 3637 könyvet olvastak el.

A könyvtár szép helyen, a város központjában, megfelelő tágas helyiségekben van elhelyezve. Népszerűsége, látogatottsága állandóan nő, úgyhogy már a közeljövőben betöltheti azt a feladatot, amelyet a szocialista társadalomban városi könyvtárnak be kell töltenie.

A zentai városi könyvtár segítséget nyújt a kisebb, a járás területén lévő könyvtáraknak és fontos szerepet tölt be a szállási kultúrellet megszervezésében is. A zentai tanyákon 7 vándorkönyvtár működik, egyenként 180—200 darab könyvvel. Ma még csak ezek a vándorkönyvtárak jelentik az állandó kapcsolatot a kulturális téren visszamaradt tanyavilág és a város között. A városi könyvtár gondoskodása a tanyai lakosság kultúrszükségletéről hatalmas segítséget jelent, támogatja a tanyaiak bekapcsolódását a szocialista építésbe.

A városi könyvtár azonban nem az egyedüli könyvtár, ahonnan a zentaiak beszerzik olvasnivalójukat. Rendelkezésükre áll még a szak-szervezet és a Magyar Népművelésügyi Egyesület könyvtára — egyenként körülbelül 1800 kötet könyvvel. — továbbá az üzemek kisebb szak-könyvtárai, az ifjúság pedig az iskolai, pionír- és ifjúsági könyvtárakban talál megfelelő olvasnivalót.

A múlt év októberében megrendezett könyvnap és könyvgyűjtés is erősen hozzájárult a könyvek és a könyvtárak népszerűsítéséhez.

A zeneiskola. A zeneiskola szintén új intézménye a városnak. Zentán azelőtt még csak kísérlet sem történt, hogy hasonló intézményt létesítsenek, ma pedig virágzó, fejlődőképes zeneiskola szolgálja a zene-kultúra fejlesztését a városban. Érdekes története van a zentai városi

zeneiskolának, amely szemléltetően bizonyítja, hogy milyen tág tere van nálunk az alulról jövő kezdeményezésnek és hogy az állam nemcsak hogy nem nyomja el, hanem erkölcsileg és anyagilag is segíti az ilyen kezdeményezéseket.

1946 szeptember elsején nyílt meg a városi zeneiskola néhány zenileg képzett, zenetanítással foglalkozó kultúrmunkás kezdeményezésére. Mivel az iskola megnyitása nem volt tervbevéve, a város költségvetése nem biztosíthatta fenntartását. A tanárok jövedelme megcsappant, mert tanítványaik az iskola növédekéi lettek. A tandíj aránylag magas volt: havi 150 dinár; végül a felszerelés beszerzése is meglehetősen nehézségekkel járt. Azonban — ha pénz nem is volt — a város vezetősége a lehetőségekhez mérten támogatta az iskolát. Épületet bocsátott a zenede rendelkezésére és beszerezte a legszükségesebb bútorzatot. A kiadások fedezésére a tandíjakon kívül a rendezmények jövedelme szolgált. Az előadásokra való készülődés részben csökkentette a tanítás eredményét, azonban ma már ezen a nehézségeken is túl vannak, az iskola nincs ráutalva ilyen jövedelmi forrásra, anyagi ellátása tervszerűen biztosítva van.

Az iskola szükségességét és fejlődőképességét bizonyítja a tanulók számának állandó növekedése. Az első tanév végén 110, a második iskolaév befejeztével 125 tanulója volt az iskolának. A harmadik tanév elején 250-en jelentkeztek felvételre. Ezek közül 55-en nem feleltek meg az előírt követelményeknek (korhatár, hallás stb.), úgyhogy ma az iskolának 195 tanulója van. Ezek a szülők jövedelméhez mérten fizetik a tandíjat.

A tanulóknak kb. 30 százaléka szegény- és középparasztok gyermekei — ezek főként fűvóshangszereken és harmonikán tanulnak — 30 százalék szabadfoglalkozásúak és jobbmódú parasztszülők gyermeke, 40 százalék pedig az állami alkalmazottak családjából került ki, ezek főként zongorát és hegedűt tanulnak.

Az iskolának ma 5 állandó és 3 tiszteletdíjas előadója van. A felszerelés még nem mondható teljesnek, azonban már lehetővé teszi az iskola zavartalan munkáját.

A városi zeneiskola mellett működik a szimfónikus zenekar és a zenekarbarátok egyesülete. Az egyesületnek 247 tagja van és főfeladata a zenekar támogatása. Ez a taglétszám tulajdonképpen visszaesést jelent, mivel — a kellő nyilvántartás hiánya miatt — a kezdetben (1948 augusztus) jelentkezett körülbelül 500 tagnak a fele elkallódott.

A 24 tagú zenekar ma már jelentős tényezője a város kultúréletének. A tagokat díjazzák munkájukért. Az idényben 20 hangversenyt adott a zenekar. Ezek közül négyet a központban, a többi pedig a külső kerületekben és az üzemekben rendezték.

Amilyen szépen fejlődik Zentán az instrumentális zene, olyan gyengén még az énekkultúra. Állandó énekkar — a diák énekkarokon kívül — még mindig nincsen a városban. Most dolgoznak egy állandó énekkar megszervezésén. Az állandó énekkar — sok szép eredmény mellett — igen nagy fogyatékosága Zenta kultúréletének. Az ének a tömeges kultúrmunka egyik leghatásosabb és legnépszerűbb eszköze, elhanyagolása betölthetetlen hézagot teremt. Hogy szervezési hiányról van szó, nem pedig nemtörődömségről, bizonyítja az is, hogy a városban nem rendeztek népdal ismertető és népszerűsítő előadást, sem hangversenyt.

Műkedvelő csoportok. Az amatőrszínház, a népművelésügyi egyesület és a felsőhegyi »Petőfi« kultúregyesület műkedvelői az elmúlt sze-

zónban 21 előadást rendeztek helyben és hatot más helységeken; ugyanakkor hat vendégtársulat tartott előadást Zentán. A műkedvelő versenyen 5 magyar műkedvelő csoport vett részt.

A műkedvelő csoportok munkájára jellemző, hogy amióta megalakult a kultúrszövetség, gyengült a kezdeményezés, a szövetségtől várják a megoldást olyan ügyekben is, amelyeket nekik maguknak kell rendezniük. Ilyen káros, tétlen várakozást tapasztalhattunk a műkedvelő versenyekkel kapcsolatban is, amikor a kultúrszövetség talán valóban több kezdeményezést tanúsított volna, azonban a műkedvelő csoportoknak is több feladatot kellett volna magukra vállalniuk és nagyobb önállósággal több bátorsággal kellett volna felkészülni a versenyekre. Talán ennek a szervezési hiánynak köszönhető, hogy a zentaiak az idén nem szerepeltek különösebb eredménnyel a műkedvelő versenyen.

A kultúrszövetségnek ezután feltétlenül nagyobb gondot kell fordítania a műkedvelők tevékenységére, szervezetileg meg kell erősítenie és szilárdabb alapokra kell fektetni a csoport munkáját. Feltétlenül meg kell szüntetnie az amatőr-színház és a népművelésügyi egyesület között fennálló versengést, amely az egészséges versenyszellem helyett egészségtelen rivalizálást visz a munkába és a tagok »elszipkázásában«, gáncsoskodásában nyilvánul meg.

A műkedvelő csoportok a falu—város akció keretében tízszer látogattak ki a tanyákra és elsősorban is a szövetkezetek részére rendeztek előadásokat. Egyfelvonásosokat, ének, tánc és zeneszámokat adtak elő.

Mint mindenütt, itt is anyagihiánnyal küzdöttek. A Vajdasági kultúrszövetség magyar osztályára vár a feladat, hogy mielőbb enyhítse az anyagihiányt, ha már teljes megszüntetésére a közeljövőben nem is számíthatunk.

A tánccsoportok. A tánccsoportok munkája az utóbbi időben erősebb lendületet vett, különösen a felsőhegyi »Petőfi« kultúrkör, az ifjúsági »Ivo Lola Ribár« és a földműves szövetkezet tánccsoportja működik szép eredménnyel.

A versenyen a felsőhegyiek szerepeltek legjobban. Komoly népművészetet mutattak be, valódi népi erőket mozgósítottak. Mivel a járási versenyben a horgosiak mögött maradtak, nem mehettek tovább és művészetük sem jutott túl a város határán. Feltétlenül érdemes lenne többet foglalkozni ennek a csoportnak a munkájával és mindenképpen figyelembe kell venni, hogy Vajdaságban nem csak öt magyar népi tánccsoport van. A felsőhegyiek túlságos stilizálástól mentes, régi, hamisítatlan népi táncokat tanultak be, s ezeket versenye kívül, vendégszereplés keretében is érdemes lenne Vajdaság más helységeiben bemutatni. Ennek a fiatal tánccsoportnak a jövőjét feltétlenül biztosítani kell!

Kultúrmunka a tanyákon. Zenta külön problémája a tanyai kultúrmunka megszervezése. Már érintettük néhány helyen ezt a kérdést, azonban külön is foglalkoznunk kell vele, mert a szállások az év egy részében el vannak vágva a várostól.

A tanyákon Zenta lakosságának meglehetősen nagy százaléka él, viszont a tanítókon kívül alig van közöttük kultúrmunkás. A helyi kultúrmunka — Felsőhegy kivételével — igen nehezen indul meg a tanyaközpontokon. A kultúrszövetség igen helyesen, élénk kádernvelő politikát kezdett a szállásokon, támogatja a tanyaközpontokon kiemelkedő, tevékeny, tehetséges és kultúrmunkát kedvelő fiatalokat, behatóan fog-

lalkozik velük, hogy a tanyacsoportok fejlődőképes kultúrmunkáit helybeli vezetők irányítsák és erősítsék.

Mi jelentette eddig a tanyákon folyó kultúrmunkát: Az egész tevékenység az iskolák — a tanítók — körül összpontosult. Előadásokat tartottak politikai, gazdasági vagy tudományos kérdésekről, egy-egy műkedvelő előadást rendeztek és olvasták a vándorkönyvtárak könyveit. Nagybob eseményt a városból érkezett előadó előadása, vagy városi műkedvelő csoport szereplése jelentett. A városi tanügyi hatóság és a kultúrszövetség — a lehetőséghez képest — eddig is sokat foglalkozott a szállásokkal. A tanyák szétszórt magángazdaságai azonban megakadályozták minden komolyabb kultúrmunkát. Másképp lesz ez a jövőben!

Már az idén is láthattuk, hogy a termelő parasztszövetkezetek nemcsak gazdasági góccok, hanem tanyai kultúrközpontok is. Már az idén is jólsikerült műkedvelő előadást rendeztek az oromparti szövetkezetben — önállóan, a város komolyabb segítsége nélkül. Ez az eredmény is azt mutatja, hogy a parasztok gazdasági összefogása is komoly, sikeres kultúrforradalmat idéz elő a tanyán, azt, hogy a kultúra súlypontja a tanítótól, az egy szál emberről a szövetkezetre tolódik át. A város segítsége tovább fokozza a szövetkezetek kulturális jelentőségét. Ezt a megállapítást bizonyítja az a tény is, hogy a városi műkedvelők a leg-sikeresebb előadásokat eddig is a szövetkezetben tartották, s a vándorkönyvtár is a szövetkezetben működhet a legnagyobb eredménnyel.

Használja fel ezeket a tapasztalatokat a kultúrszövetség, hogy eredményre vezesse a kultúrforradalmat a tanyán.

Külön kell megemlítenünk Felsőhegyet, ezt a falunak számító tanya-központot. Itt 1948 szeptemberében alakult meg a Petőfiről elnevezett önálló kultúregyesület. Az egyesület művelkedő együttese és táncscsoportja komoly eredménnyel működött az elmúlt idényben. Az egyesület rendezte a népegyetemi előadásokat, irányította a könyvtár munkáját, szerb nyelvtanfolyamot szervezett és vezette a továbbképző tanfolyam tevékenységét. Némely városunk kultúregyesülete sem tud ilyen eredményes kultúrmunkáról beszámolni.

A Kultúregyesületek Szövetsége és tagjai. A szövetségnek a következő egyesületek a tagjai: a Magyar Népművelésügyi Egyesület, az Amatőr-színház, a felsőhegyi Petőfi kultúregyesület és a Zenebarátok Egyesülete. — A szövetségen kívül — de a kultúrszövetség tevékenységével összhangban — végez kultúrmunkát a szakszervezet kultúrszakosztálya, a Harcosok Szövetségének kultúrosztálya, az ifjúsági »Ivo Lola Ribar« kultúregyesület, valamint a pionírszövetség és a középiskolás népi ifjúság.

A kultúrszövetség Zentán már eddig is komoly szervezési munkát végzett és szervezettebbé, erőteljesebbé tette a város kultúréletét. Működésének építő hatását talán a szállások érezték legerősebben. A szövetségnek további szervezési munkájában feltétlenül többet kell foglalkoznia a tömegszervezetek kultúr csoportjainak tevékenységével. Ezenkívül többet kell törődnie az ifjúság kultúregyesület szervezési kérdéseivel, de ugyanúgy tagegyleteinek szervezési problémáival is. Eddig ugyanis a kultúrszövetségben harmadik személyben beszéltek az egyesületekről, Ő-róluk beszéltek, nem pedig a MI egyesületeinkről. Ezt az álláspontot helyesbiteni kell! Különösen akkor, ha az egyesületek hibáiról, hiányosságairól van szó, nem szabad az »Ő« hibáiról beszélni, ha-

nem a MI, a Szövetség hibáinak, fogyatékoságainak kell ezeket tekinteni.

A szervezési kérdéseken kívül a Szövetségnek a jövőben már komolyabban kell foglalkoznia a kultúr munka minőségének feljavításával is. A városi szövetség a minőség kérdésében eddig vagy a tartományi szövetségre várt, vagy pedig magára hagyta az egyesületeket. A zentai kultúregyesületek szövetsége túljutott már a kezdeti szervezési nehézségeken. Ezért s új vezetőségének összetételénél fogva is alkalmas arra, hogy a város kultúr munkáját elmélyítse, minőségileg feljavítsa. Ez, valamint az előbb vázolt tanyai kultúrforradalom irányítása a legfontosabb feladatai a zenta szövetségnek.

Meg kell még emlékezni a szövetség egy szervezési eredménytelenségéről. Nem sikerült megszerveznie a képművész-csoportot, holott Zentán több festéssel és szobrászattal foglalkozó műkedvelő van. A képzőművész-csoport megszervezésének nincs semmi akadály, eddig is csak a szövetség erélytelenségén múlt, hogy nem alakult meg a művészecsoprt.

A KULTÚRMUNKA TÁVLATALAI.

Ez röviden a kultúr munka helyzete Zentán. Láthatjuk, hogy az általános (káderhiány, anyaghiány, még kialakulatlan szervezési formák stb.) és a helybeli, különösen a szétszóró tanyacsoportokon mutatkozó nehézségek ellenére is hatalmas lendülettel ível felfelé a zentai kultúr munka. Méreteiben ehhez mérhető munka még sohasem folyt a városban, a munka tervszerűsége és céltudatossága mind jobban és jobban kibontakozik, a tömegek kultúr színvonalát emelő munka eredményei már kézzel foghatók lesznek. Ennek legiőbb bizonyítéka, hogy a város területén úgyszólván nincs írástudatlan, s mindössze 106 olyan ember él a városban, akinek hiányzik az elemi iskolai végzettsége. Ez a szám a lakósságnak mindössze 0.4 százalékát jelenti.

A tömegek kultúr színvonalának emelését bizonyítja a városi könyvtár mind eredményesebb működése, a városi zeneiskola látogatottsága, a műkedvelő és népművészeti versenyek tömegessége stb.

Mindent összegezve, megállapíthatjuk, hogy Zentán a jelenlegihez fogható kultúr munka sem a tömegességet, sem a színvonalat tekintve még nem folyt. (Világos, hogy amikor a színvonalról beszélek, nem a külsőségekre, hanem a művészi és tudományos tartalomra gondolok!) Hiányosság ugyan akadt bőven az eddigi munkában, de annál több a tennivaló a jövőben! A fogyatékoságok azonban egy óriási lendülettel előrehaladó, hatalmas eredményeket felmutató kultúr munka hiányosságai, tehát tulajdonképpen csak ahhoz viszonyítva tekinthetjük hiányosságoknak és sikertelenségnek, amit elérni szerettünk volna, illetőleg amit a jövőben kell megvalósítanunk, viszont a múlthoz arányítva még a szerintünk — nem teljes sikerű munka is nagyfokú haladást jelent.

Zenta város példája megmutatja, hogy kitartó munkával, a helyes szervezési formák alkalmazásával rövid idő alatt is igen szép eredményeket lehet elérni. Ez a példa egyben azt is mutatja, hogy az új Jugoszláviában — kisebbségi sorsunk ellenére is — olyan hatalmas lehetőségekkel rendelkezünk kultúr életünk fejlesztése terén, hogy azokat jelenlegi erőinkkel távolról sem tudjuk kihasználni.

Zenta kultúrmunkája is két irányba halad: egyrészt különböző szervezeti formák alkalmazásával igyekszik bekapcsolni minél nagyobb néptömegeket, másrészt minél nagyobb számban igyekszik kiemelni a legtehetségesebb a legtevékenyebb kultúrmunkásokat, hogy a művelődés terjesztésének vezetőivé és irányítóivá képezze ki őket. Ez a kádernevelő kultúrpolitika rendkívül fontos. Fontos azért, hogy a jugoszláviai magyarság részére a megfelelő számú és kellő műveltséggel rendelkező kultúrmunkást képezzünk ki, hogy lépést tarthassunk Jugoszlávia többi népeivel a szocialista kultúra kialakításában. S hogy ehhez van erőnk és lehetőségünk, arra bizonyíték Zenta példája.

FIGYELŐ

A Szerb Népköztársaság Íróegyesületének évi közgyűlése

Beográdi, Francuszka-utcai otthonukban március 20-án tartották évi közgyűlésüket Szerbia írói. A közgyűlésen megjelent *Rodoljub Csolakovics* szövetségi miniszter is. Az írók 1948. évi munkájáról tartalmas, összefogó jelentésben számolt be *Milán Bogdánovics*, az Íróegyesület elnöke.

— Ha egészében áttekintjük tagjaink és jelöltjeink 1948. évi munkásságát — mondotta a többi között —, tehát mindazt, ami könyvekben, folyóiratokban, heti- és napilapokban megjelent, megállapíthatjuk, hogy összehasonlítva az 1947. évi irodalmi termeléssel, az 1948-as minden kétségen felül bőségesebb, élénkebb, minőségében gazdagabb. Megállapíthatjuk, hogy idősebb íróink tematikája felfrissült, motívumaiban közelebb jutott mai valóságunkhoz, eszmeiségében kiterjedt. Fiatalabb íróink művészi készsége érettebbé vált.

Milán Bogdánovics ezután részleteiben is ismertette népköztársaságunk múltévi irodalmi termelését. Összesen 40 irodalmi munka jelent meg az elmúlt esztendőben (a nemzeti kisebbségek alkotásain kívül), ebből 13 kötet volt a művészi próza, s ugyanennyi kötetrel szerepeltek lírikusaink. Drámai alkotás nem jelent meg a múlt évben sem. Bogdánovics megállapította, hogy kritikai irodalmunk még mindig meglehetősen szegényes, csak M. Bogdánovicsnak jelent meg egy kötet kritikai tanulmánya (Zágrábban) és megjelent Radován Zogovics, Jován Popovics és M. Bogdánovics néhány — különösen a középiskolák számára készült — kritikai ismertetése, egy mostanában indult, új sorozatban. (»Ogledi iz književnosti«).

Az elmúlt esztendőben sokkal több prózai munka jelent meg, mint azelőtt és irodalmi prózánk minőségben is megjavult. Mindebből Bogdánovics megállapítja, hogy ez a pozitív jelenség azt bizonyítja, hogy íróink tárgyilagosabban, rendezettebben, alaposabban szemlélik mai valóságunkat s tovább jutottak már a lelkesedés lázas állapotától. A prózai munkák közül kiemelte *Veljko Petrovics* két és *Iszidora Szekulics* egy kötetét. A lírai munkák közül *Tanaszije Mladenovics* és *Oszkár Davics* elbeszélő költeményei tűnnek ki.

— Íróink — mondotta Bogdánovics — részt vesznek a békéért folyó nagy küzdelemben, amelyet az egész világ haladó írói folytatnak s amely küzdelem egyik alapvető politikai iránya állami és politikai vezetőinknek. Szerbia írói, Jugoszlávia többi íróival együtt, harcosan antiimperialista álláspontot foglaltak el s e vonalon az elsők között állanak az egész haladó irodalmi fronton. Éppen így elhatározottan és ingadozás nélkül világos kritikai álláspontot foglaltak el a rágalmazó és ellenforradalmi támadásokkal szemben, amelyek az Informbüro határozatának következményeként, állam- és pártvezetőségünket, hazánkat, szocialista építésünket érték.

— Falvaink — folytatta Bogdánovics — a szocialista újjászületés lázában élnek. Ilyen újjászületést csak egyszer lehet átélni a történelem folyamán. Az irodalom nem mulaszthatja el, hogy mindezt lássa, megértse, átélje és a tény óriási jelentőségéhez mértén, művészileg feldolgozza. Hazánk iparosítása, a szocializmus építésének megvalósuló feltételei, az a folyamat, amely az egyéni gazdálkodás helyett megteremti falvainkban a kollektív gazdálkodást, grandiózus motívumok — mondotta Bogdánovics. — Íróegyesületünk mindent megtesz a jövőben, hogy alkotó közeledést hozzon létre íróink és falvaink között. Ugyanígy elősegíti, hogy az író láthassa, érzékelhesse, kitapogathassa mindazt, ami iparunk építésében történik. »A falura és a nagy ipari építőhelyekre!« — ez lesz az Íróegyesület ezévi ielszava.

Milán Bogdánovics hosszan és nagy szeretettel foglalkozott a nemzeti kisebbségekhez tartozó — különösen a magyar — íróegyesületi tagok működésével. Részletesen ismertette a vajdasági magyar irodalmi élet sikereit s hosszan foglalkozott *Laták István*, *Majtényi Mihály* és *Gál László* munkásságával. A vajdasági írók — közöttük a magyar írók — munkásságát *Mladen Leszkovác*, a vajdasági alosztály elnöke is ismertette.

A jelentés után kialakult, minden irodalmi problémát felölelő vitában részt vettek: *Velibor Gligoric*, *Oto Biháli-Merin*, *Alekszandar Vuco*, *Eli Finci* és mások.

Gál László magyarnyelvű felszólalásában megállapította, hogy a vajdasági magyar könyvkiadás, az előbbi évekhez viszonyítva, óriási fejlődést ért el s íróink valamennyien, teljes lendülettel, tehetségük és tudásuk teljes bedobásával dolgoznak. Vajdaság magyar írói tudják, hogy ezt a fejlődést nem érhetnék volna el Szerbia népkormányának megértő és áldozatkész támogatása nélkül. Ismertette íróink munkáit s a »Híd« pályázatának eredményeit, különös tekintettel drámai pályázatunk sikereire.

— Hiszünk abban — mondotta Gál László —, hogy munkánkkal hazánk szocialista építését, népeink testvériségét és egységét és ezzel a világ valamennyi népének testvériségét és egységét, a szocializmust szolgáljuk.

Végül az Íróegyesület tagjai a következő záróhatározatot fogadták el: Megerősíteni a harcot a korszerűségért, irodalmunk eszmei tisztaságáért, irodalmi alkotásaink színvonalaért. Lehetővé kell tenni, hogy íróink elsősorban hazánk szocialista építése felé irányíthassák tevékenységüket. Mindent megtenni, hogy íróink megismerkedhessenek a szocializmusért folytatott harc elsődleges fontosságú eseményeivel: a nagyipár és a szövetkezetek térhódításával. Tervszerű munkára van szükség az irodalmi élet rendezésében is; az alkalmoszerű rendezéseket meg kell szüntetni. Az Egyesület belső munkájában minél több tag-

gyűlésre és a tagok mesterségbeli és eszmei továbbképzésére van szükség. Különös gondot kell fordítani a drámai és kritikai irodalom fejlődésére; érdeklődést kell kelteni a fordítások iránt; figyelmet kell szentelni az írók anyagi körülményeire és munkafeltételeire; végül segítséget nyújtani a fiatal íróknak.

A közgyűlés végül megválasztotta új vezetését. Elnökké ismét *Milán Bogdánovicsot*, alelnökké *Jován Popovicsot*, titkárokká *Milorád Pánicsot*, *Mira Alecskovicsot* és *Milivoje Ríszticset* választották. Az új vezetőségbe bekerült *Majtényi Mihály* és *Mladen Leszkovác* is.

A közgyűlés üdvözlő táviratot küldött Tito marsallnak és határozati javaslatot fogadott el az ellenünk folytatott rágalmozások ügyében.

Szerbia íróinak határozata a rágalmozók ellen

Harmadik évi-közgyűlésükön amelyet a Jugoszlávia gazdasági fejlődését megteremtő Otéves Terv végrehajtásának derekán és falvainak szocialista átalakulásának teljes lendületkor tartottak; Szerbia írói kifejezik bizalmukat és teljes elismerésüket állam- és pártvezetésünk iránt, amely az imperialista háborús uszítók minden kísérlete ellen harcolva, az egységes szocialista front érdekeit képviseli és népeinket a szocializmus felé vezeti.

Egyidejűleg határozottan elítélik azt a méltatlan, elvtelen és erkölcstelen hajszát, amelyet a szocializmus és a népi demokráciák országaiból folytatnak a forradalmi úton, a fasizmus elleni hősie harcokban született új Jugoszlávia ellen. Ez a hajszá arra irányul, hogy akadályozza szocialista építésünket; megalázza népeink legnagyobb vívmányait, kultúránkat is. E hajzában, sajnos, az utóbbi időben részt kezdnek vállalni ez országok egyes írói is. Tiltakozva az ilyen, a szocializmus elveihez és erkölcsiségéhez méltatlan Jugoszlávia-ellenes cselekedetek ellen, Szerbia írói akik teljes tudatukkal és egész szívükkel hűségesek államukhoz, Pártjukhoz és annak vezetéséhez, Tito marsallal az élen, megállapítják, hogy ez az immár több mint nyolc hónapja tartó méltatlan és gonosz rágalmozó hajszá nem okozott zavart Jugoszláviában — ellenkezőleg, megerősítette a szocialista lendületet; azonban kárt okozott a béke és demokrácia frontjának egységében, amelynek arcvonalán Jugoszlávia ingadozás nélkül áll a maga helyén. Szerbia írói, akik törhetetlenül állanak állami és pártvezetésünk mögött amely elválaszthatatlanul egy Jugoszlávia dolgozó népeivel, követelik, hogy a szocializmus országaiban helyreállítsák az egyetlenül helyes kapcsolatot, amelyre Marx, Engels, Lenin és Sztalin tudománya tanít bennünket, s egyben kifejezik hitüket abban, hogy az igazságért és a szocialista országok közötti helyes kapcsolatok érdekében folytatott harcunk sikerrel végződik.

Szerbia írói méltatlankodva mutatnak rá arra, hogy a Jugoszláviával baráti és kölcsönös együttműködési szerződést aláírt országok vezetői tömérdek esetben nem csupán e szerződéseket veszik semmibe, hanem az egyszerű nemzetközi kötelezettségeket is; megszegik a kulturális együttműködési megállapodást, megengedhetetlen megkülönböztetéseket tesznek a jugoszláv kulturális értékekkel és megnyilatkozásokkal szemben, minden tekintet nélkül az aláírt megállapodásokra (jugoszláv filmek elutasítása, jugoszláv írók könyveinek meg nem jelentetése,

erőszakos intézkedések a jugoszláv könyvkereskedések és kiállítások ellen stb.) Ezzel ellenkezően, Jugoszláviában továbbra is tiszteletben tartják a népi demokráciák kultúráját, megjelentetik könyveiket, bemutatták színdarabjaikat és filmjeiket és mindent megtesznek, ami természetes, amikor demokratikus országokról van szó.

Szerbia írói minél szorosabb együttműködést kívánnak a szocializmus és népi demokráciák országaival, hangsúlyozva, hogy éppen Jugoszlávia milyen sokat tett a szerződések és kulturális megállapodások érdekében és éppen ezért megengedhetetlennek tartják, hogy ezekben az országokban, amelyeknek egyes vezetői szeretnék a térképről eltüntetni Jugoszláviát, meghamisítják történelmét kultúráját ignorálják és hazánkba — a kulturális együttműködés helyett — rágalmazó gúnyiratokat és kultúraellenes makulaturát küldözgetnek. Nemcsak jogaikban sértegetik népeinket, hanem intellektuálisan és erkölcsileg is éretlenként kezelik őket.

Szerbia írói, akik egyben Jugoszlávia írói is, feladatul tűzik maguk elé, hogy sokkal inkább és sokkal erősebben kifejezzék azt ami forradalmian új a mi társadalmi valóságunkban; hogy sokkal jobban bemutassák népi forradalmunkat és a szocialista építésünket, hogy ezzel is még inkább erősítsék a jugoszláv szocialista patriotizmust és illő feleletet adjanak a rágalmazásokra és rosszszándékú gáncsoskodásra, ami onnan folyik ellenünk, ahonnan nem szabadna jönnie, hogy még inkább megmutassuk Jugoszlávia népeinek a szocializmusért és békéért folytatott harcukban elért nagy sikereinek igazi nemzetköziségét.

Éljen Jugoszlávia Kommunista Pártjának Központi Vezetősége, éljen Tito elvtárrsal, aki éber figyelemmel szemléli és támogatja népeink kulturális alkotó munkáját!

A HID-vita után

A HID szerkesztőbizottságának kezdeményezésére március 25-én értekezletre gyűltek össze Noviszádon a vajdasági magyarok legkiemelkedőbb közéleti munkásai: a Vajdasági Kultúrszövetség Magyar Osztályának vezetői, a vajdasági magyar írók, a magyar sajtó munkásai, a magyar lakosságú járásokban és községekben dolgozó kultúrmunkások, tömegszervezeti aktivisták, folyóiratunk legtevékenyebb munkatársai és legszorgalmasabb olvasói, hogy megvitassák a HID legfontosabb és legidősebb kérdéseit. Jelen voltak a HID-vitán Solti Pál, Nagy József és Farkas Nándor, Szerbia Kommunista Pártja Vajdasági Tartományi Vezetőségének tagjai, a Szerbiai Írók Egyesületének képviselőjében pedig Leszkovác Mladen a szerbiai íróegyesület vezetésének tagja és Csiplics Bogdán vajdasági szerb író jelentek meg. Részt vett az értekezleten Mihai Avramescu költő, a vajdasági románok irodalmi és népművelődési folyóiratának, a »Lumină«-nak a szerkesztője is.

A megbeszélés résztvevői a HID 1948-ban és 1949 első három hónapjában megjelent számainak elemzése alapján értékelést adtak folyóiratunknak a legutóbbi 15 hónap folyamán végzett munkájáról, megállapították az eredményeket és hibákat, tisztázták a legfontosabb kérdéseket, meghatározták a HID szerepét, feladatát a szocializmus, illetőleg népünk szocialista kultúrájának építésében és kitértek a szerkesz-

többizottság és folyóiratunk munkatársai előtt álló közvetlen, gyakorlati föladatakat.

A HID több mint tizenhároméves története folyamán mindig eleven viták, sőt éles véleményharcok tüzeiből merített új erőt, számtalan vitában tisztázta a maga elé tűzött föladatakat, de a most megtartott nagy HID-értekezlete nemcsak résztvevőinek számát és összetételét tekintve múlt fölül minden eddigi HID-vitát, de azért is, mert átfogóan és mélyrehatóan megtárgyalta a legfontosabb kérdéseket s a gyakorlati élet követelményeiből kiindulva megjelölte folyóiratunk föladatait. Az értekezlet útmutatásai oly nagy horderejűek, hogy végrehajtásuk fordulópontot jelent majd a HID történetében. A szerkesztőbizottság eddig egyszer sem összegezte ilyen átfogóan a HID munkáját és kérdéseit, mint ezen a megbeszélésen fölolvastott jelentéseiben és egyszer sem történt meg, hogy a szerkesztőbizottság ily nagy és összetételét tekintve ennyire illetékes és mérvadó értekezlet elé tárhatta volna a legfontosabb kérdéseket. Akkora segítséget még senkitől sem és sohasem kapott a szerkesztőbizottság, mint ettől az értekezlettől.

I.

A HID a vajdasági magyar dolgozók vezető folyóirata. Elsősorban is a társadalmi élet cselekvő emberei, a szocialista építés és a szocialista kultúra szervezői, irányítói számára készül. Legegyszerűbben megfogalmazott gyakorlati föladata az, hogy segítséget nyújtson a vajdasági magyar munkások, parasztok és egyéb dolgozók között működő aktivistáknak; tömegszervezeti mozgalmistáknak, kulturmunkásoknak, néphatósági szervezetekben, szövetkezetekben, vállalatokban és egybeült dolgozó társadalmi munkásoknak. Hivatása, hogy e mozgalmisták segédeszköze legyen, tisztázza gyakorlati, szervező és irányító munkájuk egyes kérdéseit, közkincsé tegye tapasztalataikat, adjon irányelveket — főleg a kulturmunkásoknak, tudatosítsa a kultúr munka és a társadalmi élet eredményeit, fedje föl a hibákat és fogyatékoságokat, legyen harcospopagandaeszköz társadalomtudományi és szépirodalmi részben, pedig olyan közleményeket, amelyeket bátran adhatnak aktivistáink munkásaink, de főleg dolgozó parasztjaink kezébe, mert alkalmasak arra, hogy dolgozóinkat a szocializmus építésére mozgósítsák. Az a körülmény azonban, hogy folyóiratunkat elsősorban az aktivisták veszik és olvasják, nem jelenti azt, hogy a HID nem juthat el mind nagyobb és nagyobb számában a munkások és parasztok tömegeihez is.

Az értekezlet megállapította, hogy jelentősek azok az eredmények, amelyeket folyóiratunk — fenti céljának megvalósítására törekedve — elért. A lapjain közölt írások legnagyobb része hasznos volt a HID olvasói számára, sok eszmét, útbaigazítást és buzdítást merithettek belőlük. Ugyanakkor azonban azt is leszögezte, hogy a HID közleményei sokkal hasznosabbak, hatásosabbak is lehetnek, folyóiratunk jelentős mértékben kibővítheti olvasótáborát, sokkal nagyobb mértékben és eredményesebben hozzájárulhat a szocializmus építéséhez hazánkban. Ennek

megvalósítása céljából az értekezlet a következő feladatokat tűzte a szerkesztőbizottság és a munkatársak, illetőleg folyóiratunk elé:

1. teremtsen a HID még szorosabb, közvetlenebb és sokré-
tűbb kapcsolatokat népünk dolgozó tömegeivel: erősebben dom-
borítsa ki vajdasági jellegét;

2. legyen a HID irodalmi és népművelődési folyóirat helyett »mindenes« folyóirat;

3. mint népművelődési folyóirat legyen valóban a Vajdasági Kultúrszövetség Magyar Osztályának közlönye, tényleg irányítsa és szervezze a tartományunkban a magyar tömegek között folyó kultúrmunkát;

4. a HID szerkesztőbizottsága alkalmazza hatásosabban az eddigi munka tapasztalatait, tökéletesítse munkamódszerét, szervezze meg még jobban saját és munkatársai munkáját, térjen át a tervszerű munkára.

II.

Az értekezlet résztvevői is megállapították, hogy a tőkés Jugoszlávia idejében folyóiratunk olvasótábora alig várta a HID egy-egy számának megjelenését, az öntudatos, harcos munkások, földmunkások, szegényparasztok és értelmiségiek rajongással szívták magukba a HID eszméit, nemcsak tájékozódást, de buzdítást, erőt is merítettek belőle. Folyóiratunk valóban minden olvasójának szívéhez nőtt.

Kétségtelen tény, hogy a fől szabadulás óta a HID anyaga színvonalasabb, közleményei tartalmasabbak, a multban a cenzúra miatt, kényszerből használt burkolt nyelvezet helyett, szabadon fejezik ki a munkásosztály és általában a dolgozó nép törekvéseit — mégis mindannyian úgy érezzük, hogy ma nem oly szoros és eleven a kapcsolat a HID és olvasói között. Nyomban le kell azonban szögeznünk azt is, hogy ez semmiképen sem visszaesés következménye — ellenkezőleg éppen a haladás velejárója. A népe nyomó Jugoszláviában ugyanis nem ritkán a HID volt az egyetlen harcias, forradalmi szellemű, haladó sajtótermék, amelyhez az olvasók hozzájuthattak és amelyben törekvéseik, szabadságvágyuk kifejezését meglették. Ezzel szemben a fől szabadulás után népünk igen sok olyan sajtótermék között válogathat, amelyek híven fejezik ki törekvésüket és érdekeiket — azokat az eszméket, amelyeket azelőtt egyedül a HID juttatott el dolgozóinkhoz, ma több napi-, illetőleg hetilap, füzet sorozat és könyv közvetíti. Ezenkívül a vajdasági magyarok legöntudatosabbjai, politikailag legtevékenyebb munkásainak nagy többsége, amelyből a HID olvasótábora kikerül, olvassa az irányadó, szerbnyelvű lapokat és folyóiratokat is. Nem a HID esett tehát vissza, olvasótáborának érdeklődése se gyengült, hanem a népi sajtótermékek száma sokszorozódott meg, az érdeklődő olvasó folyóiratunkon kívül is gazdag forrásokból elégítheti ki szellemi igényeit.

Éppen azért ez új körülmények között folyóiratunknak sokkal nagyobb követelményeknek kell megfelelnie, ha azt akarjuk, hogy ugyanolyan olvasott legyen, olvasóira ugyanolyan nagy hatást gyakoroljon, azaz viszonylagosan is ugyanolyan nagy mértékben járuljon hozzá a dolgozó népünk küzdelméhez, mint a fől szabadulás előtti edőkben. Folyóiratunknak a vajdasági magyar dolgozókhoz, a HID olvasóihoz közelebb álló írásokat kell közölnie, éppen arról kell írnia, amivel a központi szerbnyelvű sajtó szövetségi és köztársasági viszonylatánál fogva nem foglalkozhat, mélyrehatóbban, átfogóbban kell földolgoznia az elemzés

alá vett kérdéseket, hogy színvonalával a napi és hetilapok fölött álljon. Közleményeinek időszerűbbeknek kell lenniök, lépést kell tartaniok az eseményekkel, közvetlenül be kell kapcsolódniook az építés gyakorlati föladataiba, időben és minél kézzelfoghatóbban kell reagálnia a forradalmi fejlődés fordulataira, amit könyvek, hosszablélekzetű írások — éppen sajátosságaiknál fogva — nem tehetnek meg. Röviden: a HID-nak, munkatársainak azon kell dolgozniök, amit kívülök más nem végezhet el. Olyan tudás, eszmék és szellemi javak forrásává kell tennünk a HID-at, amire az olvasónak nagy szüksége van, ami számára hasznos, s amit csak a HID-ban találhat meg.

Mi már most a HID és munkatársainak legfontosabb tennivalója?

Az, hogy figyelmüket elsősorban tartományunk népei, de főleg vajdasági magyar dolgozó népünk építőmunkája felé fordítsák. Szépirodalmi, tanulmányszerű és könnyed írásaik tárgyát, anyagát tartományunk és népünk harcából és alkotó munkájából merítsék, elemző, vagy művészién ábrázoló írásaikban a mi népünk életét és annak körülményeit dolgozzák föl, elsősorban is ilyen anyaggal töltsék meg folyóiratunk oldalainak nagyobb részét.

A HID munkatársainak e föladatát a következőképp határozta meg a felelős szerkesztő által fölolvasott általános beszámoló:

»Az a föladatunk, hogy a mi népünk, a mi tartományunk forradalmi átalakulásának és szocialista építésének eredményei alapján tanulmányozzuk és elemezzük ki a társadalomfejlődés törvényszerűségeit, rajzoliuk meg e törvényszerűségek megnyilatkozásának ne csak általános vonásait, ne csak jugoszláviai sajátosságait, hanem vajdasági jellegzetességeit és azon vonásait is, amelyek vajdasági magyar népünk fejlődésére jellemzők . . . Dolgozzák föl a mi népünk, a mi tartományunk népeinek harcát a megszállók ellen, úgy ahogyan azt népünk vívta, illegális szervezkedéssel, sárgaházakban, a romboló akciókban, partizánegységekben, a Petőfi-brigádban, a front támogatásával. Mutassák meg, hogyan ragadta kezébe a hatalmat a dolgozó nép a mi vidékeinken, a mi falvainkban és városainkban, hogyan szilárdult meg a néphatalom, miként kapcsolódtak be a nagy néptömegek a hatalom gyakorlásába népbizottságaik útján. Írják meg, hogyan büntették meg a háborús bűnösöket, hogyan folyt és folyik az üzérkedők elleni harc, mint valósult meg a földreform, majd az államosítás és hogyan történt a magánkereskedelem kiküszöbölése. Dolgozzák föl a vajdasági munkásosztálynak a gyáraink újjáépítéséért, a termelés fokozásáért és az ötéves terv végrehajtásáért vívott hősi harcát, rajzoliák meg e hősi küzdelem élmencosainak, a rohammunkások, újtók, észszerűsítők arcképét. Ábrázoliák azt a mély forradalmi átalakulást, ami a vajdasági parasztság, a mi magyar parasztjaink között is végbemegy: az általános földművesszövetkezetek és a termelő parasztszövetkezetek fejlődését, parasztjaink beözönlését a szövetkezetekbe, az állami birtokok izmosodását és örökítsék meg a mezőgazdasági termelés rohammunkásait, a nagyobb terméshozam úttörőit. Írják meg, hogyan harcol kis- és középparasztságunk a falusi tőkés elemek ellen, hogyan vetnek gátat néphatóságuk útján a zsírosparasztok gazdagodásának, valójában hogyan folyik falvainkban a zsírosparasztok visszaszorításának és kiszorításának politikája. Rajzoliák meg Pártunk, Népfrontunk és a többi tömegszervezet harcát, fejlődését. Íróink évek óta tartoznak a munkásosztály éllarcosa, a pártmunkás alakjának megrajzolásával. Tükrözzék vissza néptömegeink kultúrforradalmát, főleg a magyar kultúregyesületekben folyó munkát, új értelmiségünk, új okta-

tóink és kulturmunkásaink harcát az új emberért, új kultúráért — a szellemi sötétség és félrevezetés ellen. Állítsanak maradandó emléket annak az útnak, amely a vajdasági magyarokat tartományunk és hazánk többi népe közötti egységhez és testvériséghez vezette, mutassák meg, milyen mélyek magyar dolgozóinkban a szocialista Jugoszlávia iránti hazaszeretet gyökerei, milyen erős, megbonthatatlan ragaszkodást éreznek hazánk többi népéhez, Pártunkhoz és Titó marsallhoz és mennyire megvetnek minden támadást, amely országunk, népeink, Pártunk és vezetőink ellen irányul, jöjjön az az imperialisták táborából, vagy a szövetséges országokból.»

Ha bárki is átlapozza a HID fölszabadulás utáni, de főleg az 1948-ban és az idén megjelent számait, könnyen megállapíthatja, hogy folyóiratunk már eddig is dolgozott a fentebb ismertetett föladaton. Az értekezlet azonban azt állapította meg, hogy a föladatok megvalósítása érdekében sokkal több erőt mozgósíthatott volna, esetről-esetre szem elől tévesztette e célt. Ez a statisztika adataiból is kitűnik, amelyek szerint a HID utóbbi számainak 791 oldalt kitevő írásai mindössze 339 oldalon foglalkoznak vajdasági kérdésekkel, de ebből is csak 210 oldalnyi írás adja népünk életének, az építőmunka kérdéseinek közvetlenül az életből, a valóságból kiinduló földolgozását. Az ilyen írásoknak legalább kétszerannyi helyet kellene elfoglalniuk.

Az értekezlet útmutatása folyóiratunk számára tehát az, hogy a HID legyen méginkább vajdasági jellegű, anyaga legyen még nagyobb mértékben vajdasági magyar vonatkozású, kerüljön közelebb a vajdasági magyar dolgozókhoz.

Ha szerkesztőbizottságunk és munkatársaink állandóan szem előtt tartják ez útmutatást, akkor folyóiratunk, illetőleg íróink és cikkíróink kétsedelem nélkül írhatnak népünk fejlődésének minden nagyobb fordulataról és nem maradunk le az események mögött, mint az utóbbi hónapokban. Tartományunkban hatalmas lendülettel folyik a parasztok szervezetekbe tömörülése, szaporodnak a termelő parasztszervezetek, újak alakulnak, megtöbbszöröződik a régi szervezetek tagjainak száma. A szervezeteketi mozgalom magával ragadta a magyar parasztságot is. Ezzel szemben folyóiratunk alig érintette e nagy forradalmi eseményt, szépirodalmi írásban pedig egyáltalán nem foglalkozott vele. Íróink és munkatársaink csak úgy szolgálhatják a népet, ha írásaikkal segítik a dolgozó tömegeket az előttünk álló nagy föladatok végrehajtásában. Ebben a kérdésben kell fordulatot csinálni, erre utal a HID-vita.

Folyóiratunk csakis abban az esetben tehet eleget a vele szemben támasztott nagy követelményeknek, ha a szerkesztőbizottság, íróink és munkatársaink mind közvetlenebb és mind szorosabb kapcsolatban állnak a gyakorlati élettel, a dolgozó tömegekkel. A HID cikkírói nagyrészt városban élő emberek, többségük Noviszádon és Szuboticán él. Az értekezlet arra hívta föl valamennyiüket, hogy teremtsenek állandó, közvetlen és eleven összeköttetést a munkásokkal és parasztokkal, rendszeresen járjanak el gyárakba, szervezetekbe, falvakra, szívják magukba a dolgozók lendületét és törekvéseit, munkásaink és parasztjaink küzdelméből merítsenek ihletet. Csakis ebben az esetben adhatnak élettelj, tartalmas és meggyőző erejű írásokat.

Mozgalmistáinkat pedig arra szólította fel az értekezlet, hogy fogjanak tollat és egy-egy cikkben, tanulmányban, vázlatban, vagy karcolatban írják meg tapasztalataikat, meglátásaikat, dolgozzák fel a gyakorlati élet egy-egy kérdését, vagy részletét.

Ha e két fölhívás eredményes lesz, ha azok, akik írással foglalkoznak, kimennek az életbe, a dolgozó tömegek közé, másrészt, ha azok írnak, akik közvetlenül szervezik a tömegeket a szocialista építésre, akkor nem halad többé külön úton az élet és az írás, a gyakorlati valóság eleve tükröződik majd vissza a HID-ban.

III.

A régi Jugoszláviában a HID a haladó szellemű vajdasági magyarok demokratikus, revizionistaellenes és antifasiszta mozgalmának egyik központja, vezető és irányító folyóirata propagandaeszköze és szervezője volt. Ennél fogva a HID szükségszerűen általános mozgalmi jelleggel bírt. A vajdasági magyarok mai helyzete azonban lényegében megváltozott. Ebben az új helyzetben a HID nem általános mozgalmi központ — hisz létrejöttek a gazdasági, politikai és kultúrélet sokkal erősebb és megfelelőbb központjai — nem általános mozgalmi szervező, ne is törekedjen tehát az általános mozgalmi jellegre. Folyóiratunk rendeltetése ma az, hogy a vajdasági magyar irodalom központja, fóruma, szervezője és irányítója legyen, továbbá az, hogy — mint a Vajdasági Kultúrszövetség Magyar Osztályának közlönye — tükrözze vissza a magyar kultúréletet, a nép között folytatott tömeges kultúrmunkát, nyújtson segítséget kultúrmunkásainknak, adja meg a kultúrmunka irányát, harcoljon a szocialista kultúra diadaláért. A mai helyzetben tehát folyóiratunknak irodalmi és népművelődési folyóirattá kell válnia, ezt a két jellegét kell erősítenie, az irodalmi és kultúréletből vett anyagát kell növelnie.

Ezideig folyóiratunk szerkesztésében a háború előtti HID hagyományos szerkesztési elvei érvényesültek. Főleg két törekvésben nyilvánult ez meg: abban, hogy átkarolni törekedett az egész világot, írni népünk-ről, a Vajdaságról, népköztársaságunkról, egész Jugoszláviáról, a népi demokráciákról, a Szovjetszövetségről, az egész világról — másrészt abban, hogy egymaga akarta betölteni a különböző szakágazatú szerb folyóiratok szerepét. Ezért volt a HID-nak az egész világ iránt érdeklődő öt rovata: társadalomtudományi és pártéleti, irodalmi, kultúra-, közgazdasági és világpolitikai rovata.

»Ne az egész világot törekedjék átkarolni a HID, — mondotta Sóti Pál fölszólalásában. — Legyen elsősorban irodalmi és népművelődési folyóirat, Vajdaság és a mi népeink kérdéseivel foglalkozzék. Íróink menjenek a munkások és parasztok közé, közvetlen érzékelés alapján írják meg, hogyan él és küzd a mi népünk. Ezeknek az írásoknak adjon helyet a HID, de gondoskodjék a kezdő, fejlődőképes új tollforgatók írásainak megjelenéséről is. Másrészt írjanak a nép között dolgozó aktivisták is, főleg a kultúrmunkások. Folyóiratunk eddig keveset és rendszertelenül foglalkozott a kultúrmunka kérdéseivel, a jövőben nagy figyelmet és nagy teret kell szentelni ennek is. — Éppen azért, mert ma más a helyzet, mint akkor amikor a HID az egyedüli magyar haladó sajtótermék volt, nem fontos, hogy öt rovata legyen, az erős irodalmi és kultúrrovat mellett a többi rovat terjedelme szűkülhet, a világpolitikai rovat pedig teljesen elmaradhat, hisz a »Magyar Szó«, a többi lap és a világpolitikai brosrák sokkal több és jobb ilyen anyagot közölhetnek és ezen a téren eredményesebb munkát végezhetnek, mint a HID«.

Hasonló értelemben beszéltek Laták István, Malusev Cvetko és mások is. Senki se tett ellenvetést az indítvány ellen, hogy a HID, az eddig »mindenes« folyóirat elsősorban irodalmi és népművelődési fo-

lyóíráttá alakuljon át. Sulhóf József és Sebestyén Mátyás azt a véleményüket fejezték ki, hogy ha irodalmi és kulturális folyóirat is lesz a HID, mégse kellene kihagyni belőle a világpolitikát.

IV.

Folyóiratunk eddig is aránylag nagy teret biztosított a vajdasági magyar irodalomnak, irodalmi életünk kérdéseinek. Ennélfogva elegendő lesz itt csak rövid áttekintést adni arról, hogyan foglalkozott értekeztünk a lap munkájának irodalmi részével.

Az irodalmi rovatról szóló jelentés — amit Lőrinc Péter állított össze íróink közreműködésével — a következőkben jelölte meg e rovat főadatát: adjon teret a vajdasági magyar irodalomnak, nevelje, fejlessze ezt az irodalmat, értékelje át eddigi irodalmunkat, íróinkat, kövesse el mindent az irodalmi alkotás művészi színvonalának és eszmeiségének további emelése érdekében, fejlessze az irodalmi kritikát; főadata továbbá folyóiratunknak, hogy megismertesse népünket Vajdaság többi népének, valamint Jugoszlávia népeinek irodalmával, a magyarországi magyar irodalommal, mai értékelésben mutassa be a magyar irodalom nagyjait, ismeresse a szovjet irodalmat és a világ más népeinek irodalmát, szorgalmazza a műfordítások minőségi följavítását.

A jelentés beszámolt az eredményekről e főadat teljesítésében és a megnyilvánult fogyatékokról.

Gál László főleg az irodalmi kritika fontosságát hangsúlyozta. A helyiesen alkalmazott bírálat — mondotta — nagy segítséget nyújt az íróknak és az olvasóknak is, de csak akkor, ha alapos, nem megalkuvó, ha mondanivalóját nem rejtí a sorok mögé, hanem teljes és világos véleményt nyilvánít. — A továbbiak során arról beszélt Gál, hogy nagy főadat vár íróinkra, irodalmi eszközökkel kell földolgozni az irányadó elméleti cikkek anyagát és ha ezt a főadatot kielégítő eredménnyel teljesítik, nem kell majd a HID-ban száraz földolgozású cikkeket közölni, mert amit eddig színek, elevenség nélkül írtunk meg, elmondhatjuk irodalmi mértéket megütő, eleven és meggyőző írásokban. Íróink másik nagy főadata az, hogy írják meg, magyarázzák meg a vajdasági magyar könyvolvasóknak, kik a jó és kik a rossz írók a magyar irodalomban, írják meg, miért rosszak Herczeg Ferenc, Rákosi Viktor stb. könyvei és miért olvassák ezek helyett a haladószelemű, jó könyveket.

Herczeg János mint több hozzászóló is, a HID színvonalának kérdését érintette, kifejezve azt a véleményét, hogy az a színvonalas írás, amely világos és érthető. Az egyszerűség, az átlagolvasó számára is érthető írás nem színvonal-süllyedést, hanem színvonal-emelkedést jelent. Nem a bonyolalmasság, hanem az érthetőség adja a színvonalat. Az író nem csak az értelemhez, hanem a szívhez is szól, lelkesít, ezt pedig csak magasabb hőfokon és őszinte hangon megírt munkával érheti el.

Ugyanezt mondta Gaidos Tibor is, hangoztatván, hogy az érthetlenség semmiképpen sem egyezik a szocialista realizmussal. Erről beszélt Weigand József, valamint Zsáki József is hangsúlyozva, hogy az írók közvetlen és rendszeres kapcsolata a dolgozókkal szintén nagy mértékben elősegíti, szorgalmazza a világos és érthető írásmód kialakulását.

V.

A HID azzal követte el a legnagyobb mulasztást munkájának az értekezleten elemzett időszakában, hogy »kulturrovata nem tervszerűen és nem a vajdasági magyarság szükségleteinek megfelelően működött, ha-

nem ötletszerűen fölvetődött, esedlegesen fölkinálkozó témákat dolgozott föl.» (Jelentés)

A kultúrrovatról szóló jelentésben Kövágó László arra hívta föl a figyelmet, — hogy folyóiratunk a vajdasági magyarok kultúrkérdésein kívül foglalkozott ugyan Jugoszlávia minden népének kultúrájával —, mégsem látszik a tervszerű munka, népünk kultúréletével nem foglalkoztunk rendszeresen. Két nagy beszámoló cikket közölt a HID, amelyek egész tartományunk magyarságának összes kultúrkérdéseit érintik, de épp, hogy csak érintik, lazán fogják át és egyáltalán nem mélyülnek el a kérdéseket. Sokkal célravezetőbb ezek helyett külön és külön mélyülve foglalkozni az írástudatlanság leküzdésével, népegyetemek munkájával, a műkedvelés, képzőművészet, kultúregyesületeink szervezeti kérdéseivel, stb. Ilyen módon gyűjthetjük össze a tapasztalatokat, adhatunk irányt, nyújthatunk segítséget kultúrmunkásainak. — A tervszerűtlenség következménye az is, hogy csak egy filmkritikát közlünk, holott — jól tudjuk, — a filmnek óriási nevelő hatása van néptömegeinkre.

Mulasztás volt az is, hogy a szerkesztőség nem irányította figyelmét a terepre, nem igyekezett kultúregyesületeink életéből, kulturgócaink munkájából meríteni a kultúrrovat anyagát.

E mulasztás a vita során is megnyilvánult, mert Sóti Pálon és Kövágó Lászlón kívül csak Kurin Lajos beszélt a kultúranyagról, szorgalmazta, hogy tegyük elevenebbé, gazdagabbá a kultúrrovatot.

A jövőben folytatandó munka számára levont irányadó tanulság: »tervszerűséget a kultúrrovatba; megválogatni és közlés előtt alaposan megvitatni a lehető legjobbakká tenni a beérkezett kéziratokat; kiépíteni a szoros kapcsolatot a tereppel, kultúregyesületeinkkel; elvont, túlságosan általános, (néha nem is létező) problémák helyett konkrét kérdésekkel, a kultúrmunka tanulságaival foglalkozni, gyakorlati segítséget nyújtani kultúrmunkásainknak. Ily módon kell közelebb vinni a HID-at a tömegek kultúréletéhez, hogy a kultúrrovat közvetlenül hasson a kultúrmunka és népeink kultúrszintjének emelésére.« (Jelentés)

VI.

Végül még egy fontos követelményt még egy nagy feladatot állított az értekezlet a szerkesztő bizottság és a HID munkatársai elé: állandóan javítsák, tökéletesítsék munkamódszerüket.

Ennek a legfontosabb feltétele a tervszerűség. Gyökeres fordulattal át kell térni a tervszerű munkára: hosszabb időre érvényes munkatervet kell készíteni, ezt részlettervekre kell bontani, Tervezni a HID egy-egy számának jellegét, tervbevenni a földolgozandó kérdéseket. A kidolgozott terv végrehajtásába idejekorán bekapcsolni mindazokat, akik ebben közreműködhetnek, tehát jól előre megbeszélni a közlemények szerzőivel, miről írnak, mit hogyan dolgozzanak föl.

Ebben az esetben kialakulhat a jó munkamódszer egy másik nélkülözhetetlen eleme: elegendő idő áll majd rendelkezésre ahhoz, hogy a szerkesztőbizottság minden tagja átolvasson minden kéziratot jobban megvitathatjuk a kéziratok tartalmát, sokban javíthatjuk a minőséget.

Ily módon fokozódik és megfelelő szerephez jut a HID szerkesztésében a nagyobb önállóság, bátor értékelése a jónak erélyes bírálata annak ami maradi, ami visszafelé húz. Rehák László a HID társadalmi (pártelméleti, közgazdasági, világpolitikai) anyagáról fölolvastott jelen-

tésében épp ezen önálló, gyökeresen bíráló álláspont hiányosságára mutatott rá. Ennek következtében kerültek be elméleti hibák is folyóiratunkba. Minden további nélkül átvettük egyes elismert tekintélyek írásait, nem is gondolva arra, hogy elbíráljuk őket.

Igy közölte a HID 1947. augusztusi számában Varga Jenő »Az újfajta demokrácia« című cikkét. E cikkében Varga Jenő megkísérelte, hogy megadja az újfajta demokrácia, azaz a népi demokrácia elméleti meghatározását, megrajzolja képét annak a társadalmi és politikai rendszernek, amely a második világháború alatt és után Jugoszláviában és más országokban is létrejött. Varga Jenő többek között a következőket is állítja a népi demokráciáról: »Ez nem a polgárság diktatúrája, de nem is proletárdiktatúra. A régi állami gépezetet nem zúzták össze, mint az a Szovjetunióban történt, hanem az új rendszer híveinek szakadatlan beáramlása útján, fokozatosan építik át. Ezek az államok nem tőkés államok a szó szoros értelmében, de nem is szocialista államok.« Vagy más helyen: »Magától értetődik, hogy ezekben az országokban nem lehet olyan értelemben vett tervgazdálkodás ahogyan azt a Szovjetszövetségben értelmezik«.

A HID akkori szerkesztőinek szeme nem akadt meg ez állításokon, pedig 1947 augusztusában már a dolgozó tömegek tudatában is gyökeret vert az az elméletileg pontosan megfogalmazott gyakorlati igazság, hogy Jugoszláviában, a népfelszabadító harcban a forradalmi erők Pártunk vezetésével összezúzták a régi, tőkés államgépezetet és hogy a népi hatóság teljesen új államszervezete a dolgozó tömegeknek. Sőt akkor már elméletileg és gyakorlatilag is tisztázódott, hogy országunk a szocialista értelemben vett tervgazdálkodásra tért át, hazánk népei éppen az állam népi-demokratikus jellegének folyamányaképpen megkezdtek a szocializmus építését. Hisz akkor már öt éves tervünk első esztendejében jártunk, népszkupstinánk már hónapokkal előtte meghozta az öt éves tervről szóló törvényt, sőt a »Komuniszt« két számának megjelenése után azon a két kitétlen sem lett volna szabad keresztülsiklani, hogy az újfajta demokrácia »nem proletárdiktatúra«, »nem szocialista állam«. Mi mással magyarázható, hogy a HID szerkesztősége minden további nélkül átvette Varga Jenő cikkét, mint a teljes kritikátlanossággal?

Ilyen eset több is az újabb időben is előfordult. Így például a wroclawi értelmiségi világkongresszus ismertetésével kapcsolatban, Ilja Ehrenburgnak a »Knyizsevnoszt«-ból átvett cikkét közölte a HID holott a Jugoszláviát agyonhallgató írás helyett jobb anyagot közölhetett volna a jugoszláv küldöttség felszólalásaiból.

Olyan szerkesztési elveket és módszereket kell bevezetnünk, amelyek kizárják a fentiekhez hasonló esetek megismétlődését.

Tőke István a jó munkamódszer egyik nagyon fontos követelményét tette szóvá: a HID-olvasók véleményének feltárását és fölhasználását a munkában. Elmondta, hogy milyen hasznos észrevételeket és indítványokat tettek a szentai munkások és középiskolások folyóiratunkkal kapcsolatban. Azt állapította meg, hogy a HID szépirodalmi anyagát olvassák a legszívesebben, a túlbonyolult, vagy különben is közismert tárgyú cikkek jóval kisebb érdeklődést keltenek.

Az értekezlet leszögezte, hogy valóban figyelemmel kell kísérni, mekkora értékkel bírnak a HID közleményei az olvasókra tett hatásukat tekintve, hogyan, mennyiben felelnek meg ezek az írások a gyakorlati követelményeknek. E célból véleménykutatást kell indítani, alapo-

sabb és rendszeresebb levelezést kell folytatni a munkatársakkal és az olvasókkal, vitát kell rendezni minden megjelent számmal kapcsolatban, alkalmazni kell a tömegekkel folytatott együttműködés más formáit is, pl. HID-napot rendezni (Márton József indítványa).

Végeredményként az kristályosodott ki a vitából, hogy a fölfedett fogyatékoságok csak abban az esetben küszöbölhetők ki, csak akkor valósíthatók meg a kitűzött feladatok, ha a HID munkájába — anyagának megírásába, megvitatásába, a HID-vitákba, folyóiratunk terjesztésébe — újabb és újabb emberek kapcsolódnak be, ha a munkatársak száma állandóan növekszik, ha e munkába mind tevékenyebben bekapcsolódnak a terepen dolgozó kultúrmunkások és aktivisták és ha az HID új tehetségeket mozgósít a munkás-, paraszt- és tanuló-ifjúság sorából. A szerkesztőbizottság csak tervezhet, a terv végrehajtásához a munkatársak egész táborára kell.

Olajos Mihály

S Z E M L E

ALMÁSI GÁBOR ÚTJA

A pásztor elindul a mesében, megküzdi a hétfejű sárkányokkal, mérföldes csizmájával átlép téren és időn — győz és övé a fele ország és a szépséges királykisasszony.

Minek is a sárkány hét fejét felszólunk: a feudális urakat, királyokat, papokat, tőkéseket, hivatalnokokat, csendőröket, falusi hatalmasságokat... A népi mesékben önmagát mesélte a nép: saját vergődéseiről, lebíthatatlannak látszó ellenségeiről mesélt. És ha győzött is a mesebeli pásztor — csak a mesében győzött, s a mese is: »egyszer volt, hol nem volt«, de mindig »az Óperenciás-tengeren túl« volt.

Aztán... önmagára, erejére ébredt a nép, s valóban legyőzte a hétfejű sárkányt.

Almás: Gábort hallgatom az egyik beográdi művészklubban.

...Nagyon szerettem a könyveket, a tudományokat tanulni, szerettem volna, nagy ember lenni. De az élet másképp hozta. Nagy ember akartam lenni — és tehénpásztor lettem a ro-

konaimnál. Apám eltűnt az első világháborúban, gyári munkás volt, aztán kiskereskedő; nem sokkal később meghalt édesanyám is. Így hát a kanizsa tanyákra kerültem szegény rokonomak, ötödik keréknek...

Igy indult. Kiballagott a rétre reggelenként, elterült a fűben és álmodozott. Mire is gondol egy kisgyerek, egy kis magyar gyerek a régi Jugoszláviában? Nézi a mindig egyforma, a mégis mindig más tájat, hallgatja a cirpelő tücsköket, sütkérezik a napsugárban, majszolja az ebédkenyeret s vigyázza a jószágot, nehogy tilosba menjen. Vigyázza, de maga is a »tilosat« vágyja, »nagy ember« akar lenni a kis tehénpásztor, s a nagymeberség tilos a szegénynek.

A négy elemi után bezárultak az iskola kapui Almási Gábor előtt. Az iskolát urak gyerekeinek csinálták azelőtt. A szegény ember fia paraszttá maradjon, vagy másnak menjen — hát még az árvagyerek?

»Tanító akartam lenni, magam köré gyűjtöttem gyerekeket, néha felnőtteket is. A babona ellen beszéltem nekik, meg a boszorkányhistóriák ellen...«

A tanítványok, maguk is elesett szegények, nem hallgatták jó szívvel »felvilágosult« mesterüket. Kinevették, elhallgattatták, leintették. »Igy hát lemondtam a népoktatásról...« — legyint, kissé mosolyogva az emlékeken Almási Gábor.

»A könyvek maradtak a legjobb barátaim, egy padláson akadtam rájuk. Volt a házban egy Petőfi is, amit én valóságos szent könyvnek tartottam. Nekem az »Apostol« tetszett leginkább, meg a »János vitéz«. Volt aztán Jókai meg Verne Gyula is, sőt Sherlock Holmes és Buffalo Bill is akadt a »könyvtárban«.

Csúfolta Gábort a könyvekért a nagybácsi, szerencsére a Buffalo Billeért jobban csúfolta. Ezeket hát hamar félredobta. Inkább a bácsit hallgatta, aki, a maga körülményei között, »tudományos« ember volt. Szeretett új találmányokról, fejlődésről, jövőről mesélni a gyerekeknek.

Mégis... »szűk volt nékem a tanulvilág« — mondja Almási Gábor. »Alig vártam, hogy asztalosinas legyen Zenta városában«.

Asztalosinas lett tehát Zentán. Ott egy másik nagybácsinál lakott, aki szintén szerette a könyveket. »Paradicsomi állapot« lett volna — mondja Almási — de 12—13 órát dolgoztunk a gyárban, vasárnap délelőtt is. A kis inasok szellemi és fizikai fejlődéséről, pihentetéséről, apró vágyaik kielégítéséről nem volt szó a régi Jugoszláviában. Rabszolgákat akartak nevelni, nem gondolkozó munkásokat.

Mégis olvasott, állandóan alvasott. És amikor felszabadult, segéd lett és »csak« tíz órát kellett dolgoznia, még többet olvasott volna, de a hetibér, a 144 dinár nem adott időt hozzá. Mellékkereset után kellett néznie, ha élni akart.

»Ebben az időben világos volt előttem, hogy nem lehetek se tudós, se művész. Könyveket nem vásárolhattam, amit tudtam, papírostudomány volt csak. A mesterségemhez kapcsolódó iparművészeti ágak (tervezés, fafaragás) elsajátítására törekedtem.

Igy fordult érdeklődésem a képzőművészetek felé... huszonkét-huszonhárom éves voltam akkor.«

Igy lett Almási Gábor az ókori görög, az első fafaragó, Daidalos kései utóda. És — most már — rajta áll, hogy megszerezze az ógörög mester nevét. Mert Diadalos — remekelőt jelent magyarul...

De — nem tartunk még itt, Almási Gábort elkapta az alkotás láza, tanulni akart, tudni és jelentkezett a zágrábi Művészeti Akadémián. Nem vették fel. Tehetséges volt, tanulni akart — de nem volt középiskolája, nem volt érettségije. A régi Jugoszláviában pedig papírokat kerestek az embereknél — a papiremberek. Mit is tehetett volna az asztalos-segéd? »Eltemette rögtön a nőtát, káromkodott vagy fütyürészett...« (Ady)

Hát így. Szabadkára került Almási Gábor s ott mindenki tudta róla, hogy ég benne az a bizonyos szikra — de mégis az örök amatőrök közé skatulyázták. Néha, a többi dilettáns között, megjelent a Népkör egy-egy kiállításán látták, láttuk, hogy fejlődik, hogy tehetséges, hogy tanulnia kellene. Az akkori urak legyintettek: »kár érte« — ez volt az ütravaló.

És persze, nem volt jobban, vagy még rosszabbul volt a megszállás éveiben. Almási Gábort nem vették észre, nem támogatták, nem tanították a »magyar testvérek«. A fasiszta Magyarország urainak sem kellett a munkásművész. A fasiszta Magyarország urainak csak zsíros hivatalok kellették Bácskában és ágyútelékek. Kultúra helyett akasztófákat hoztak; építés helyett rombolást; fejlődés helyett középkort, hűbériséget; szabadság helyett elnyomást, háborút.

Almási Gábor visszavonult szerszámai, bútorai közé és csak a lelkében folytatta a harcot saját elnyomatása — minden elnyomás, minden zsarnokság ellen.

Három fényképet nézegetek, Almási Gábor három munkájáról.

Gorkij, Musszorgszkij és Petőfi mellszobrai. A próza, a zene és a költészet halhatatlan forradalmárai. Érdekes — Gorkij egyik legelső szobra Almásinak — hogy a fiatal munkásművészt mennyire megihlették a forradalmi hősei.

Érdekes, tehetséges három szobor. Gorkij még a háború előtti években készült. A művész tapogatózik még. Életet, hasonlóságot már visz a szoborba — de a lényegét, a küzdőt, a harcos Gorkijt még nem látja. Inkább szomorú ez a Gorkij, inkább összehajtott, lemondó. Nem is Gorkij — a hasonlóság, az »élethűség« ellenére sem — hanem Almási Gábor az asztalossegéd, akít nem vettek fel az Akadémiára, s aki pillanatnyilag lemondott az életről. Ez az »öreg« Gorkij — pedig az igazi, a forradalmi művész sohasem öregszik.

Musszorgszkijnak, a zene forradalmárának szobra már egy másik Almásit mutat. A Mózes-arcú zeneköltő a messzi távolba tekint és — érezni! — látja már a jövőt a célt, az igazít. Ez a szobor a már felszabadult Almási Gábor munkája, új Almásié, aki közvetlenül a felszabadulás után, Hangya András vezetésével ismét — végre — tanulni kezdett.

És aztán a Petőfi-szobor. Ez már a harc Petőfije az öntudatos, a lázadó, a királyokat akasztó, a szabadságharcos, a piros zászló és a világszabadság Petőfije. Ez a mi igazi Petőfink és ez már a mi igazi Almási Gáborunk...

Tovább beszélgetünk... »1944-ben minden megváltozott. A néphatóságok támogatásával Hangya András megszervezte a Szabadkán ma is működő rajztanfolyamot... A meginduló élet s a külön is meginduló művészeti élet, bennem is felgyújtotta az akaratot, 1947-ben elmentünk az Ijúsági Vonalra. Itt kerültem szobrászok közé, először életemben. Ez eldöntötte sorsomat. Elhatároztam, hogy leteszem a gyalút, kikergetem magamból

a tépelődő »Hamlet«-ot és szobrász leszek. 1947-ben megszerveztük a szabadkai amatőrök kiállítását, utána résztvettem a vajdasági képzőművészek kiállításán is. Innen már egyenes volt az út...«

Egyenes út? Valóban...

Ezért az egyenes útert hívta fegyverbe Jugoszlávia népeit Jugoszlávia Kommunista Pártja 1941-ben. Ezért az egyenes útert ő mennyi gubegurba ösvényen hullott a drága vér, népeink legiobbjainak vére. Falvak felperzselődtek, hídak-gyarak rombadőltek, egész vidékek elnéptelenedtek ezért az egyenes útert...

S ezért az egyenes útert dalos százezrek fogtak munkához. Ezért vannak hidak ismét folyóinkon, ezért füstölögnek ismét gyármémenyek; új vasútvonalak, új városok ezért épülnek.

Azért, hogy az Almási Gáborok soha többé el ne kallódhassanak.

Még nincsen vége a mesének. A vajdasági kiállítás után a Tartományi Főbizottság megkérdezte Almásit: akar-e tanulni? A művésznek feladása, három gyermeke van.

Almási Gábor akart tanulni, csak az anyagi akadályokat látta súlyosaknak, legyőzhetetleneknek.

De ma már nincsen legyőzhetetlen akadály. A művész letette a felvételi vizsgát, ösztöndíjat kap, szobrai már is vásárolják: a Szerb Matica, a beceji népbizottság, a szabadkai múzeum és mások. Most a »Bratstvo-Jedinstvo« kiadóvállalat rendelt szobrot tőle. Almási Gábor végre igazán elindult.

»Nehéz éveket hagytam magam mögött, nehéz éveket szedtem ismét a nyakamba — mondja Almási —. Hogy végül én győzöm le a nehézségeket, vagy azok engem, azt még nem tudom...«

Nézzük a szökehajú fiatal művészt, energikus arcélét, kemény vonásait a szája körül. Azt hisszük: válaszolha-

tunk, Almási Gábor győz! Győz, mert tehetséges; győz, mert így akarja ő és így akarja népünk. Győz azért, mert kommunista és mert a kommunista nem ismer vereséget.

És megint előveszem a Petőfi-szobor képét. Ez a Petőfi, és benne Almási Gábor, ezek már tudják, hogy győztesek. Tudják, élük és hirdetik, hogy szabad minden út felfelé.

Füstölgnek a cigarettáink. Belenézünk a füstbe és elgondolkozunk. Látjuk a régít is; látjuk a harcos, a küzdő, az építő mait, és látjuk már a jövő szocialista Jugoszláviáját.

A kanizsai magyar árvagyerek, a tehénpásztor, ma a beográdi Művész-képző Akadémia ösztöndíjas növendéke. Mit mondjunk még hozzá?

Gál László

KÖNYVEKRŐL

Szerbia íróinak közgyűlésén szóba került, hogy a népi demokráciák — ellentétben a kulturális megállapodásokkal — nem mutatják be népeiknek a jugoszláv irodalom új alkotásait.

A »HID« multihavi számában közöltük már, hogy Mladen Leszkovac fordításában megjelent Illyés Gyulának a megjelenésekor úttörő jelentőségű munkája: »Puszták népe«. A zágrábi állami könyvkiadó, a »Prosvjeta« néhány héttel ezelőtt kiadta Mórícz Zsigmond »Rózsa Sándor«-regényének első kötetét, Marko Maletin ki-tűnő fordításában.

Mórícz Zsigmond, talán a legnagyobb magyar regényíró, nem a ro-

mantikus rablóvezért mutatja be a regényében, hanem a szegények hő-sét, akit várnegye és katonaság egy-formán üldöz, de akit szívébe fogadott a pusztai szegénység, a meggyő-zőt jobbágyság, Korrajz is, kiesit történelem is, Mórícz nagy regénye s egyben a magyar szabadságharc leg-mélyebb okainak feltárása. A kiadó és a fordító e kötet megjelenítésével nagy szolgálatot tettek, s jelentős mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy Jugoszlávia népei megismerhessék a szomszédos magyar népet legjobb tö-rekvéseiben, legösszintőbb szabadság-vágyában.

A szép kiállítású kötet utószava-ként Herczeg János ismerteti Mórícz Zsigmond életét és munkásságát.

★

»Megrázó és érdekes életképek, melyekben a hősiesség és a vértanúság forradalmi pártosza helyettesíti a realista előadást (amikor a haladó öröknek a jobb életért való harcáról folyik a szó), vagy gúny és nevetségessé tétel (amikor bemutatja a kis-polgárokat, és a rendszer és hatalom képviselőit)« — írja a szerb kritikus Gergely Sándor »Vitézek és hősök« (»Vitezovi i heroji«) című novellás-kötetéről.

Gergely Sándor novellái, Szonya Petrovics fordításában, a »Prosvjeta« kiadásában jelentek meg, Beogradban.

A közelmúltban megjelent e három könyv is igazolja, hogy Jugoszlávia valóban a népek közeledését, kölcsönös megismerését szolgálja. A mi kultúrpolitikánk töretlen vonalát hirdeti ez a három könyv — az élő magyar irodalom két kimagasló alakjának és Mórícz Zsigmondnak könyvei.

K Ö N Y V E K

Kapható kiadványok:

<i>Lenin I. V.</i> : Az államról (II. kiadás)	Ára 4.— Dinár
<i>Iljin</i> : Új világ teremtese	" 28.— "
<i>Gorkij Maxim</i> : Így tanultam én (II. kiadás)	" 5.— "
Szabadságdalok (II. kiadás)	" 25.— "
<i>Weigand József</i> : Felnőtt ABC	" 15.— "

JUGOSZLÁVIAI MAGYAR ÍRÓK

<i>Laták István</i> : Viharos idők vetése (versek)	Ára 27.— Dinár
<i>Sinkó Ervin</i> : A vasut (riport az ifjúsági vasútvonalról)	" 29.— "
<i>Majtényi Mihály</i> : Májusfa	" 32.50 "
<i>Gajdos Tibor</i> : Tűz a hegyek között	" 60.— "

KORUNK KÉRDÉSEI

<i>Tung-Pi-Vu</i> : Mi történik Kinában?	Ára 9.— Dinár
<i>Fominov</i> : A nemzetiségi kérdés megoldása a Szovjet Unióban	" 5.— "
<i>Kardely</i> : Jegyzetek a nemzetközi fejlemények egyes kérdéseiről	" 6.50 "
<i>Lemin</i> : A tőkésrendszer két válsága	" 7.— "
<i>Lemin</i> : Az USA jelentégi külpolitikája—Anglia háboru utáni külpolitikája	" 6.— "
<i>Jeruzsálomszki</i> : Az angol-francia diplomácia hagyományai és a német kérdés	" 13.50 "
Történelemhamisítók (A Szovjet Tájékoztató Iroda történelmi felvilágosítása)	" —.— "
<i>Tito</i> : Jugoszlávia forradalmi átalakulásáról	" —.— "
<i>Miljkovićs</i> : A kisebbségek helyzete a Szerb Népköztársaságban	" —.— "

ÉLET ÉS TUDOMÁNY

<i>Bogorov</i> : Élet a víz alatt	Ára 8.— Dinár
<i>Nikolyszki-Jakovlyev</i> : Így tanultak az emberek beszélni	" 9.50 "
<i>Keller</i> : Emocerek, akik megváltoztatják a növények természetét	" 10.— "
<i>Zavadovszki</i> : Vitaminok és hormonok	" 9.— "
<i>Oparin</i> : Az élet keletkezése a földön	" 4.50 "
<i>A. N. Sztuditszkij</i> : A szervek és szövetek újjáalakulásáról	" —.— "

SZINPADUNK

<i>Móricz Zsigmond</i> : A gulyás — Nem pihen a kalapács	Ára 6.— Dinár
<i>Csopics</i> : Pionirok	" 7.— "
<i>Berthold Brecht</i> : Carrarné puskái	" 7.— "
<i>Szuhodolszki</i> : Zöld ág	" 6.50 "
<i>Katajev</i> : Tévedések napja	" 16.50 "
<i>Kocsics</i> : Borz a bíró előtt— <i>Nusics</i> : Analfabéta	" 12.— "

HID

K Ö N Y V E K

Kapható kiadványok:

Lenin I. V.: A szakszervezetek szerepe és feladatai az
új gazdasági politika (NEP) időszakában . . . Ára 5.— Dinár

GYERMEKIRODALOM

Szucsevics: Hübele ország — *Bolotin*: A képzelt beteg Ára 8.50 Dinár
Csopics: Partizánmesék (II. kiadás) „ 27.— „
Nazor: Grújó, a kis pionír „ 9.— „

TERVGAZDÁLKODÁSUNK ÚTJÁN

Kidrics: Az államosításról Ára 6.— Dinár
Kidrics: Közgazdaságunk jellege „ 6.— „
Kardely: Mezőgazdasági szövetkezetek a tervgazdaság-
ban „ 12.50 „

SZÓTÁRAK

Szerb—Magyar Ára 35.— Dinár
Magyar—Szerb „ 35.— „

A HID BEKÖTÖTT ÉVFOLYAMAI

1946 (X. évfolyam) Ára 200.— Dinár
1947 (XI. évfolyam) „ 200.— „
1948 (XII. évfolyam) „ 200.— „

Megrendelhető: a **HID** kiadóhivatalában

S Z U B O T I C A

Engels utca 9.

Telefon szám 414.